TẠP CHÍ PHÍA TRƯỚC SỐ 1 RA NGÀY 25/12/2

PHÍA TRƯỚC

ĐỂ CÓ MỘT TẾT VUI

HS-TS, KHI TRÍ THỨC BẮT ĐẦU LÊN TIẾNG

KỈ NIỆM 40 NĂM TẾT MẬU THÂN

TẾT- NHỮNG NỐT NHẠC BUỒN

2507200700004

PHÍA TRƯỚC
NGỌN BÚT CỦA TRÍ THỨC, TINH THẦN CỦA TUỔI TRẺ

Quý độc giả thân mến,

Chỉ còn vài ngày nữa là năm Đinh Hợi lùi xa, trao lại quyền ngự trị cho năm Mậu Tý! Vậy mà đã là cuộc chuyển giao lần thứ tam trong thế kỉ XXI này ...

Tết gần kề. Hồ hởi mà trăn trở!

Hồ hởi khi sự thăng hoa của khí trời hoa quyện với tâm trạng chờ đợi, hi vọng của con người lúc gần Tết! Cảnh vật và hoạt động con người trở nên nhộn nhịp hẳn lên. Không khí ấy được cố nhà thơ Đoàn Văn Cừ ghi lại qua cảm hứng trước chợ Tết:

« Họ vui vẻ kéo hàng trên cỏ biếc;
Những thằng cu áo đỏ chạy lon xon.
Vài cụ già chống gậy bước lom khom,
Cô yếm thắm che môi cười lặng lẽ,
Thằng em bé nép đầu bên yếm mẹ.
Hai người thôn gánh lợn chạy đi đầu. »*

Nhưng, ngay gần Tết cũng là những ngày trăn trở nhất với những người lao động nghèo bởi gánh nặng cơm áo, gạo tiền để vẹn toàn nên nhang ngày Tết. « Thiên hạ đua nhau mà sắm Tết - Một mình em vẫn cứ tay không ... »**. Xót xa thay sau 60 năm ngăn cách giữa hai Tết Mậu Tý –khoảng thời gian cho cả một đời người, nỗi lo cơm áo vẫn là nỗi lo thường trực nhất của đồng bào ta!

Tết gần kề. Hồi tưởng và hi vọng!

Tết xưa, cố nhân nhâm nhi ly rượu, chén trà, hàn vi thế sự ... Tết nay, kẻ bần cùng thì vẫn chỉ lo cơm áo, kẻ sĩ thì thu mình trong trầm mặc, suy tư chỉ giữ sâu kín trong lòng. Âu, thời thế đã làm nhụt chí kẻ sĩ?! Không, không thể ... Đâu đó vẫn êm ả ngọn lửa lòng, và một khi có sự truyền lửa, tiếng nói của đoàn người thật mạnh mẽ, đầy dũng khí trước vận mệnh nước nhà ... và rồi, trước bất công xã hội. Cứ hi vọng!

Đã bốn mươi năm sau chiến thắng trong đau thương- Tết Mậu Thân. Trong dòng hồi ức về những lớp người đã ngã xuống để mảnh đất này có độc lập, tự do, lòng người căng giận dữ khi cảm nhận đầy đủ cuộc sống của người dân bốn mươi năm sau đó. Xã hội dân sự hình thành và phát triển có lẽ cũng bắt nguồn từ sự giận dữ như thế?!

Tết chưa đến. Nhưng thời khắc giao mùa đã diễn ra trong lòng người.

Tâm trạng dịu hẳn lại khi nghĩ đến những ngày xuân mơn man là biếc, cảnh người người xum họp gia đình, thưởng thức những món ăn truyền thống ngày Tết, khám phá vẻ đẹp văn hóa của quê hương.

Chúc quý độc giả những ngày Tết vui vẻ, ấm tình.

Cầu mong sự ngự trị của năm Mậu Tý sẽ chở che quý độc giả, đồng bào và đem đến yêu thương, hạnh phúc cho chúng ta.

Ban Biên Tập Tạp Chí Phía Trước

* "Chợ Tết" - Đoàn Văn Cừ
** "Xuân tha hương"- Nguyễn Bính. Ý thơ nói đến nỗi buồn khi Tết đến của người con lưu lạc. Ở đây Phía Trước không sử dụng ý thơ mà chỉ sử dụng câu chữ.

TẠP CHÍ PHÍA TRƯỚC
Số 10 - Tháng 01/2008

Web http://www.phiatruoc.net

Blog http://360.yahoo.com/tapchiphiatruoc

Email tapchiphiatruoc@gmail.com

BAN BIÊN TẬP
Minh Anh, Bảo Trâm, Thiên Tâm, Ngọc Lan, Trọng Nghĩa

TRÌNH BÀY
Anh Tuấn, Minh Khôi

Mục Lục

KINH TẾ XÃ HỘI

Thanh Luận - Tết ... những nốt nhạc buồn
Mai Minh - Khổ vì trộm... sóng wifi
Ái Nhi - Giấc ngủ không yên của người dân cạnh đập Tam Hiệp

4 - 7 - 10

CHÍNH TRỊ

Ngọc Lan - Hoàng Sa- Trường Sa, khi trí thức bắt đầu lên tiếng
Hoàng Xuân Ba - Xã hội dân sự Việt Nam đang trưởng thành mạnh mẽ
Nam Sơn -Web với thanh niên Trung Quốc
Cánh cửa mở & truyền thống

13 - 15 - 16

KHOA HỌC - KỸ THUẬT

Hậu Phú - Máy bay không người lái

24

VĂN HÓA

Quý Anh - Ngày Tết lan man chuyện hương khói
Thiên Sầu - Hành trình đến Đà Lạt theo quốc lộ 27B

27 - 32

LỊCH SỬ

Chính Tâm - Kỷ niệm 40 năm sự kiện Tết mậu thân

18

BẠN CÓ BIẾT

Tin Nghĩa - Để có một Tết vui !

35

TẾT... NHỮNG NỐT NHẠC BUỒN

Xuân Mậu Tý đang đến. Khắp nơi, người ta rộn ràng nói về Tết, đang bàn kế hoạch đón Tết. Nhưng ở một góc khuất của đời sống xã hội, Tết dường như là một điều xa lạ, một niềm nuối tiếc và cả những nỗi buồn chưa bao giờ được nhìn nhận đúng mức.

Công nhân: gian nan đường về

Các đại lý vé xe đò Bắc Nam ở Bình Dương đã lên kế hoạch chạy xe trong dịp Tết. Giá vé tăng lên là không thể tránh khỏi. Lướt qua tất cả các đại lý, hầu như ở đâu cũng niêm yết bảng thông báo ngày xe khởi hành, nhưng không niêm yết giá vé.

Tôi ghé vào đại lý vé xe đò Bắc Nam Anh Đình (An Phú, Đĩ An, Bình Dương) ông chủ đại lý cho biết: Hiện nay, giá vé chỉ tăng hơn ngày bình thường tí chút. Giá xe về Ninh Bình, Thanh Hóa dao động trong khoảng từ 350.000 đến 400.000 đồng/người. Nếu mang xe máy về quê, giá mỗi xe máy sẽ từ 380.000 đến 420.000 đồng/xe tùy theo tuyến. "Giá xe máy cao hơn người mà" - ông chủ hơm hỉnh. Hầu như công nhân nào vào đây làm ăn cũng mong Tết mang được cái xe máy về quê "chạy cho oai". Nắm được tâm lý này, nhà xe nào cũng lấy cước phí xe máy cao hơn giá vé từ 20.000 đến 50.000 đồng.

Tuy ông chủ nói đây là xe nhà, mỗi người một ghế, không bắt khách dọc đường, nhưng Cảnh, bảo vệ siêu thị Sông Thần, một người có kinh nghiệm đi xe đò năm trước bảo: khi ra đến khu vực Đồng Nai, hầu như xe nào cũng bắt thêm khách. Thêm nữa, nhà xe nào cũng tính tiền phụ thu cước vận chuyển hành lý từ 50.000 đến 150.000 đồng tùy theo số lượng. Cộng thêm tiền ăn dọc đường, tính ra mỗi người sẽ tốn trung bình 600.000 đồng/chuyến xe về quê.

Đó mới chỉ là vé xe từ nay cho đến ngày 20 tháng Chạp. "Mỗi ngày giá mỗi khác anh ạ! Nếu anh mua vé sớm ngày từ bây giờ, có thể vé sẽ thấp hơn" - vẫn ông chủ đại lý Anh Đình cho biết. Từ ngày 20 tháng Chạp đến ngày 25 tháng Chạp, giá vé sẽ là 550.000 đồng/người, chưa kể phụ thu tiền mang xe máy về và cước vận chuyển hành lý. Các ngày cao điểm từ 26 đến 29 tháng Chạp, vé xe sẽ cố định 700.000 đồng/người, không kể phụ thu hành lý. "Những ngày cao điểm này, nhà xe không nhận chuyên xe máy về" - đại lý nhà xe Bắc Nam Dung Kỳ (chuyên chạy tuyến Bình Dương - Thanh Hóa) KCN Bình Chiểu (Thủ Đức, TP.HCM) nói chắc nịch. Theo chị, đây là thời điểm các công ty cho công nhân về, nên không sợ thiếu khách. Những ngày đó, nhà xe chỉ chở người và hành lý, "chở thêm xe máy vừa không an toàn, vừa chiếm chỗ của người khác" - chị nói!!!

Một số công nhân sẽ về quê vào mồng 2, hoặc mồng 3 Tết. Thông thường, đó sẽ là thời điểm nhà xe chạy không khách theo chiều Nam Bắc, giá vé có thể sẽ rẻ hơn. Nắm được tâm lý này, các đại lý vé xe đò Bắc Nam tổ chức các chuyến xe vào những ngày "nhạy cảm" này. "Giá vé sẽ là 500.000 đồng/người" - một đại lý xe ở KCN Đồng An (Thuận An, Bình Dương) cho biết. Tôi hỏi giá vé xe sau Tết đi từ Bắc vào Nam, chủ đại lý Anh Đình cho biết: "Chưng tôi chưa có bảng giá cho sau Tết, phải chờ sau khi các nhà xe ngoài Bắc thương lượng với nhau, mới ấn định được". Nhưng ông khẳng định giá vé chắc chắn sẽ không dưới 600.000 đồng/người.

Trước thông tin các công ty sẽ thuê xe đưa công nhân về quê ăn Tết, nhiều công nhân thở dài lắc đầu: không phải chúng em được bao xe về đâu! "Công ty sẽ thuê xe, rồi bán vé cho tụi em, tụi em phải bỏ tiền ra mua vé!" - Hoa, công nhân công ty Trường Lợi (KCN Bình Chiểu, Thủ Đức) nói. Năm nay, công ty thuê xe cho công nhân về vào ngày 26 tháng Chạp, giá vé có thể thấp hơn đại lý ở ngoài, nhưng cũng lên tới 560.000 đồng/người. "Mất một nửa tháng lương anh ạ" - Hoa nói.

Công nhân KCN Song Thần 2 tan ca. Nhiều công nhân không có tiền về quê trong dịp Tết này

Tính đi tính lại, Hoa quyết định về sớm vào ngày 14-1. Vé xe đò mới chỉ có 300.000 đồng/người cho tuyến từ Bình Dương về Thanh Hóa. Nếu chờ ở lại để về xe công ty thuê cho, Hoa có thêm một khoản tiền thưởng, nhưng vẫn không dư ra được bao nhiêu, lại không được ở nhà với gia đình nhiều. "Bỏ khoản tiền thưởng để được ở nhà hơn một nửa tháng cũng đáng anh a" - Hoa bộc bạch.

Giá vé xe càng gần Tết càng tăng, trong khi không phải công nhân nào cũng có thể xin phép hoặc dám bỏ tiền lương, thưởng để về sớm. Nên nhiều công nhân sau khi tính toán đã quyết định ở lại nhà trọ, chịu cảnh ăn Tết xa nhà.

Dân nhập cư: nỗ lực đến ngày cuối

Những ngày cuối năm, trên các đường phố Sài Gòn vẫn tấp nập. Xen lẫn trong dòng người là những ba con cô bác từ các tỉnh về đây mưu sinh. Cuộc sống của họ vốn đã khó khăn, nay lại khó khăn hơn do vào dịp cuối năm, công an "làm gắt"! Tết đối với họ là một mong ước nhiều khi xa xỉ!

Chiều 18-1, chị Quảng Ngãi vẫn đứng bán chè ở bên đường Võ Văn Tần. Khi biết có người chụp hình, anh mắt của chị [illegible] về phía tôi với vẻ sợ sệt, để phòng. Một nụ cười gượng, một cái vẫy tay miễn cưỡng... chị đang lo lắng! Tôi tiến đến với chị! Câu đầu tiên chị nói: "Có bắt cũng chịu a! Quen rồi! Có lên báo cũng chịu".

Trong câu chuyện của mình, chị kể về hoàn cảnh gia đình.

Chị quê ở Nghĩa Hòa, Tư Nghĩa, Quảng Ngãi. Ba chị ngày xưa đi hoạt động cách mạng trong thời kháng chiến. Sau biến cố 30-4-1975, ba chị là thương binh, trở về quê nhà để công tác.

Những năm sau này, ba chị công tác bên Sở Tư Pháp tỉnh Quảng Ngãi. Cuộc đời ông cụ thanh bạch, cho nên, chẳng bao giờ ông mang những khoản tiền khác ngoài lương về cho gia đình. Ông đã đình nghỉ hưu nhiều lần do sức khỏe, nhưng nghĩ đến những người dân không biết gì về pháp luật, bị các cán bộ khác đe dọa, lừa [illegible] ông lại phải tiếp tục cương vị [illegible]. Nhiều người dân biết ông có [illegible] hưu, đã đến tận nhà ông xin [illegible] nghỉ, vì "dù sao bác cũng giúp được một số người".

Chị Quảng Ngãi vẫn bán chè vào những ngày giáp Tết, luôn nơm nớp lo sợ bị công an phạt.

Cuộc sống khó khăn, vợ chồng chị đưa 5 đứa con vào Sài Gòn mưu sinh. Anh đi làm phụ hồ, chị đi bán chè dọc đường. Ngay đầu tiên đi bán chè ở Sài Gòn, chị còn nhớ như in. Hôm đó, chị không biết đường sá nhiều, cũng không nghĩ gì đến chuyện lấn chiếm lòng lề đường... chị bị công an tịch thu xe chè. Thế là "đi đứt" 1 triệu vốn liếng. Bài học đầu tiên ấy đay chị phải tìm hiểu quy luật đi lại của cảnh sát giao thông, quy luật chung chia, và quy luật năn nỉ... Những tháng ngày sau đó, lâu lâu chị cũng bị phạt. Mỗi lần đều ở mức thấp nhất là 75.000 đồng cho "tội" lấn chiếm lòng lề đường! Thế nhưng, "ngày nào bị phạt, là coi như ngày ấy không dám cho con ăn thịt" – chị tâm sự!

Đã có lần, chị nói với ba chị: "Sao hồi xưa ba không theo quốc gia để bây giờ tụi con đỡ khổ! Ba theo cộng sản để bây giờ tụi con thế này...". Ba chị chỉ biết nhìn xa xa, mắt ông cụ ngấn lệ - chị kể.

Xe ba bốn bánh tự chế vừa bị cấm. Nhưng TP.HCM đã lùi thời hạn cấm đến tháng 6-2008. Và có tin Chính phủ đang cân nhắc lệnh cấm này. Nhưng chị bảo: "Con của cộng sản nói cho chú nghe không bao giờ bỏ lệnh cấm này". Nhắc đến Tết, chị cười: "Ai mong Tết thì mong chứ chị chẳng mong. Bây giờ gia đình chị về quê cũng phải mất 1,5 triệu. Đang cố gắng đồn tiền để về quê với ba mẹ đây!".

"Chị có mua quà gì cho con cái, ông bà không?" – tôi hỏi.

"Không chú ạ! Về quê mua luôn. Trong này đắt đỏ quá! Không có tiền mà ăn chứ nói gì đến quà cáp".

Tôi chào chị ra về, và khẳng định với chị rằng ngày mai, không có bất cứ tấm hình nào của chị trên báo. Nhưng chị cười bảo: "Đẹ xem! Khó tin lắm".

Người vô gia cư: Tết của ai ấy chứ!

Đêm đêm, trên đường phố Sài Gòn, vẫn còn đó những giấc ngủ muộn, chập chờn. Họ, những người vô gia cư, đã chọn (hoặc bị ép phải chọn) cho mình một cuộc sống, như họ nói vui, "chan hòa với thiên nhiên". Đêm 19, rạng ngày 20-1-2008, tôi lang thang trên đường Trần Hưng Đạo (Q.1, TP.HCM) với họ. Tại đây, đủ đã 2g đêm, nhiều sinh hoạt vẫn diễn ra. Những đứa trẻ vẫn phải đi bán hoa và kẹo cao su "khi nào hết mới được về". Những người nhặt ve chai vẫn đạp xe đi, rồi dừng lại bên những thùng rác của công ty Môi trường Đô thị. Những cụ già thì chọn cho mình một góc trước cửa một ngôi nhà nào đó, trải tạm một cái bao bố, đắp tạm một cái mền mỏng, rồi ngủ.

Tôi ghé vào thăm bà cụ bên lề đường Ở ngã tư Trần Hưng Đạo – Nguyễn Văn Cừ, ai cũng biết bà với biệt danh Hai Trầu. Bà năm nay đã 84 tuổi, quê ở Hà Tây. Từ năm 10 tuổi, bà đã tham gia đội Thiếu niên cứu quốc. Đến năm 13 tuổi,

Hai em nhỏ vẫn phải bán hàng đủ lúc này là 2 giờ đêm ngày 20-1. Hỏi các em sẽ ăn Tết ở đâu, các em bảo "Tụi con cũng không biết!"

theo sự chỉ đạo, bà cùng với gia đình vào Sài Gòn. 17 tuổi, bà bị ép đi lấy chồng mặc dù "chẳng yêu thương gì người ta cả"! Cũng vì thế, bà không có một người con nào. Trong suốt cuộc đời đấu tranh, bà gặp nhiều gian nan, hiểu lầm... đến nỗi bà phải có một lời thề! Nội dung lời thề ấy thế nào, bà không nói. Nhưng qua câu chuyện của bà, tôi có thể hiểu được.

Bà bảo: bà đã ở đây mấy chục năm rồi. Sống ở lề đường, tự làm, tự ăn, không nhận bất cứ sự giúp đỡ nào từ chính quyền địa phương. Anh em, họ hàng nhà bà hiện nay đều có nhà cửa đàng hoàng, có người nắm chức vụ cao. Nhiều lần, đại diện chính quyền đã đến mời bà về, hứa sẽ cấp cho bà một căn nhà tại đường Trần Hưng Đạo, nhưng bà kiên quyết không nhận. Bà bảo: "bao giờ Đảng và Chính phủ xin lỗi bà, bà mới chịu nhận!". Họ hàng nhà bà cũng nhiều lần đến thuyết phục, nhưng bà nhất quyết không chịu về sống với họ.

"Tôi đã ở đây mấy chục năm rồi, và tôi sẽ ở đây cho đến chết. Tôi đã làm sẵn giấy tờ trong người rồi. Khi tôi chết đi, Nhà nước muốn làm sao cũng được. Chôn, thiêu hay vứt xác tôi đi đâu cũng được. Khi đó mọi người sẽ hiểu!" – bà nói cương quyết!

Đã từ lâu lắm rồi, bà không biết đến niềm vui ngày Tết, không quây quần bên gia đình. Cũng từ lâu, bà không biết hương vị bánh chưng, hành muối những thứ bà nhớ "hương vị nó ngon lắm". "Năm nay bà định đón Tết thế nào?" – tôi hỏi.

"Tết của ai ấy chứ, có phải của tôi đâu!". Năng lòng với bà cụ, năng lòng với những dày dứt bà mang theo, tôi hứa sẽ trở lại với bà sau dịp Tết.

Vài cảm nghĩ

Mùa xuân đang đến... khắp nơi người ta giăng biểu ngữ "Mừng Xuân, Mừng Đảng" hoặc "Mừng Đảng Mừng Xuân". Nhưng những đồng bào của tôi, những đồng bào nghèo khó của tôi đang... sợ Tết, sợ phải nói về Tết. Họ không cần biết "mừng" gì cả, chỉ biết kiếm sống qua ngày! Các em nhỏ của tôi vẫn phải nai lưng ra làm việc, thâm chí đến 5 giờ sáng để bán hết số hoa và kẹo cao su, nếu không sẽ bị những "kẻ chăn dắt" đánh đập. Bà con cô bác từ các tỉnh khác đến Sài Gòn mưu sinh vẫn đang phải cố gắng cho đến ngay cuối để có thêm ít tiền về quê ăn Tết. Anh chị em công nhân của tôi vẫn đang phải đắn đo, suy nghĩ giữa việc về quê sớm cho đỡ tiền xe với khoản thưởng ít ỏi mà nếu họ về quê ngay bây giờ sẽ chẳng bao giờ có...

Đọc đây đó trên báo chí, việc chăm lo Tết cho người nghèo vẫn được tiến hành. Chương trình "Nối vòng tay lớn" năm nay thu về cho Quỹ "Vì người nghèo" của Mặt trận tổ quốc VN, theo lời ông Phạm Thế Duyệt, thu được gần 40 tỉ. Hà Nội dành ra 41 tỉ để chăm lo Tết cho các đối tượng chính sách, người nghèo, Tp.HCM tổ chức nhiều hoạt động chăm lo tết cho Thiếu nhi, bệnh nhân nghèo, người nghèo. Liên đoàn Lao động tỉnh Bình Dương cũng lên kế hoạch chăm lo tết cho công nhân, tổ chức văn nghệ cho công nhân xa nhà ở lại tỉnh ăn Tết.

Nhưng làm thế nào để những người thực sự nghèo... có được cái Tết vui vẻ, đầm ấm... lại là điều đáng phải suy nghĩ.

Thành Luân

Bà cụ Hai Trâu đã nói với tôi: "Tết của ai ấy chứ, có phải Tết của tôi đâu"

KHỔ VÌ TRỘM... SÓNG WIFI

Sài Gòn thời nơi nơi kết nối qua sóng wifi, nhiều chủ thuê bao internet khóc dở, mếu dở khi phải sống chung với những "tín đồ" nghiện... xài chùa mạng của người khác.

Thế giới trong tầm tay

Giải thích về wifi (mạng không dây sử dụng sóng vô tuyến), kỹ sư Lê Trọng Việt, làm việc tại công ty FPT nói: "Máy tính truy cập internet bằng sóng wifi cũng giống cái điện thoại di động, ở đâu có sóng thì ở đó có thể kết nối. Điểm khác biệt là sóng của mỗi máy phát wifi có khoảng cách ngắn hơn, khoảng 80 – 100m". Chỉ cần một đường truyền internet, một bộ phát sóng giá khoảng 1 triệu đồng là đã có một trạm phát sóng mini.

Không chỉ máy tính xách tay, ngày nay một số thiết bị khác như sổ tay điện tử, điện thoại di động... cũng được tích hợp chức năng này.

Hàng quán, công ty, hộ gia đình... muốn truy cập internet thuận lợi, đều cố đầu tư một bộ wifi, khỏi phải đây đợ lằng nhằng.

Theo Hoàng, kỹ sư một công ty máy tính, ngoài khoảng 10 ngàn điểm truy cập wifi mà một số nhà cung cấp dịch vụ như công ty FPT đầu tư thiết bị, nếu tính cả số điểm truy cập wifi mà cá nhân tự lắp đặt trên địa bàn thành phố, thì con số này phải lên đến nhiều vạn. "Tiện lợi và hiện đại, cả thế giới nằm trong cặp đựng máy tính bên người bạn", anh bình luận.

Xài wifi... chùa

Bạn bè của Quang – một sinh viên công nghệ thông tin, nếu muốn gặp cậu vào buổi tối thì khỏi cần gọi điện hỏi trước, cứ tới quán cà phê vỉa hè đầu phố Võ Thị Sáu sẽ gặp cậu ôm laptop ngồi đó. Quang cười: "Tối tối em lại ra đây ngồi lướt mạng, dùng nhờ sóng của Trung tâm chứng khoán SSC nằm phía bên kia đường. Chỉ mất năm ngàn tiền cà phê".

Câu cho biết, giá máy tính ngày càng rẻ, kết nối wifi tiện lợi nên số người dùng ngày càng nhiều. "Sinh viên có kiểu xài riêng. Kết nối được là đủ, đâu cần chỗ ngồi lịch sự". Cách đó khoảng 500 mét là quán cà phê Ân Nam, nếu muốn vào ngồi wifi máy lạnh thì phải trả 25 ngàn đồng cho một ly cà phê đá.

Ngạc nhiên khi thấy Sơn, một cậu bạn học cũ, ở nhà trọ nhưng vẫn online 24/24h. Một tối đến thăm cậu, được cậu chỉ vào màn hình máy tính giải thích: "Ngồi ở nhà cũng có thể bắt được sóng của năm mạng các nhà kế bên. Ngoại trừ ba mạng đổi mật khẩu. Hai mạng còn lại tôi có thể vô xài chùa. Cần gì lắp ADSL cho tốn tiền".

Thời buổi kỹ thuật ngày càng hiện đại, những tín đồ "nghiện" wifi giờ đây đã có thêm nhiều công cụ hỗ trợ để có thể ngay lập tức ngả máy tính kết nối với ca thế giới ở bất kỳ nơi nào có sóng. Có thể đó là chiếc máy dò sóng bé bằng ngón tay cái, đèn nhấp nháy xanh lét mỗi khi phát hiện có tín hiệu wifi. Cũng có thể đó là bộ khuyếch đại sóng bằng cỡ bàn tay, giúp máy tính thu tín hiệu được rõ ràng hơn.

Không cho thì... bẻ khóa

Anh Cường, chủ một cửa hàng điện thoại trên phố Nguyễn Trí Phương cho biết: "Để phục vụ khách hàng nên tôi cũng lắp wifi. Tháng đầu không sao, sang tháng thứ hai mới giật mình khi thấy phiếu tính tiền gần hai triệu". Thì ra một số người nhảo vô tải dữ liệu. Tải càng nhiều, số tiền chủ thuê bao phải trả cho nhà cung cấp dịch vụ càng lớn.

Được hỏi tại sao không để máy ở chế độ bảo mật, anh cho biết: do lượng khách của cửa hàng khá đông nên nếu đặt mật mã thì mỗi lần khách muốn truy cập, chủ nhà lại phải mất công hướng dẫn. Cũng đã có trường hợp người ta vờ vào mua máy, hỏi mật khẩu truy cập, rồi ôm máy tính ra kiếm nơi ngồi... xài kẻ. Có đặt mật khẩu thì cũng... phí công.

Bà Trang, chủ một quán cà phê đầu phố Cao Thắng cho biết, thời gian đầu lắp wifi, bà cũng đã mấy lần hết hồn với... những hóa đơn internet nhiều con số. Đặt mật khẩu thì rắc rối cho khách nên bà đã khắc phục bằng cách thay đổi gói cước thanh loại hình thuê bao trọn gói (trả một số tiền cố định hàng tháng cho nhà cung cấp dịch vụ). Nhưng vẫn chưa hết phiền toái, có những lúc người xài kẻ nhiều hơn khách trong quán xài, làm khách uống cà phê than phiền mạng... chậm như rùa.

Khi không được xài miễn phí, nếu gặp những chủ nhân đặt máy phát sóng ở chế độ bảo mật, thì nhiều người tìm cách... bẻ khóa.

Qua giới thiệu của một người bạn, tôi gặp Hải, một cựu sinh viên công nghệ thông tin được bạn bè mệnh danh là "đạo tặc wifi". Câu chính là người đã "có công" tìm được phần mềm bẻ khóa mạng wifi, lập hẳn một diễn đàn trên mạng để hướng dẫn mọi người cùng thanh... tịnh tắc.

Hải cho biết, với các mạng không dây, dù có được đặt ở chế độ bảo mật, nhưng với câu, chỉ 2 phút là có thể phá mật mã để xâm nhập, truy cập mạng, tải dữ liệu, thậm chí là lục tung hoặc

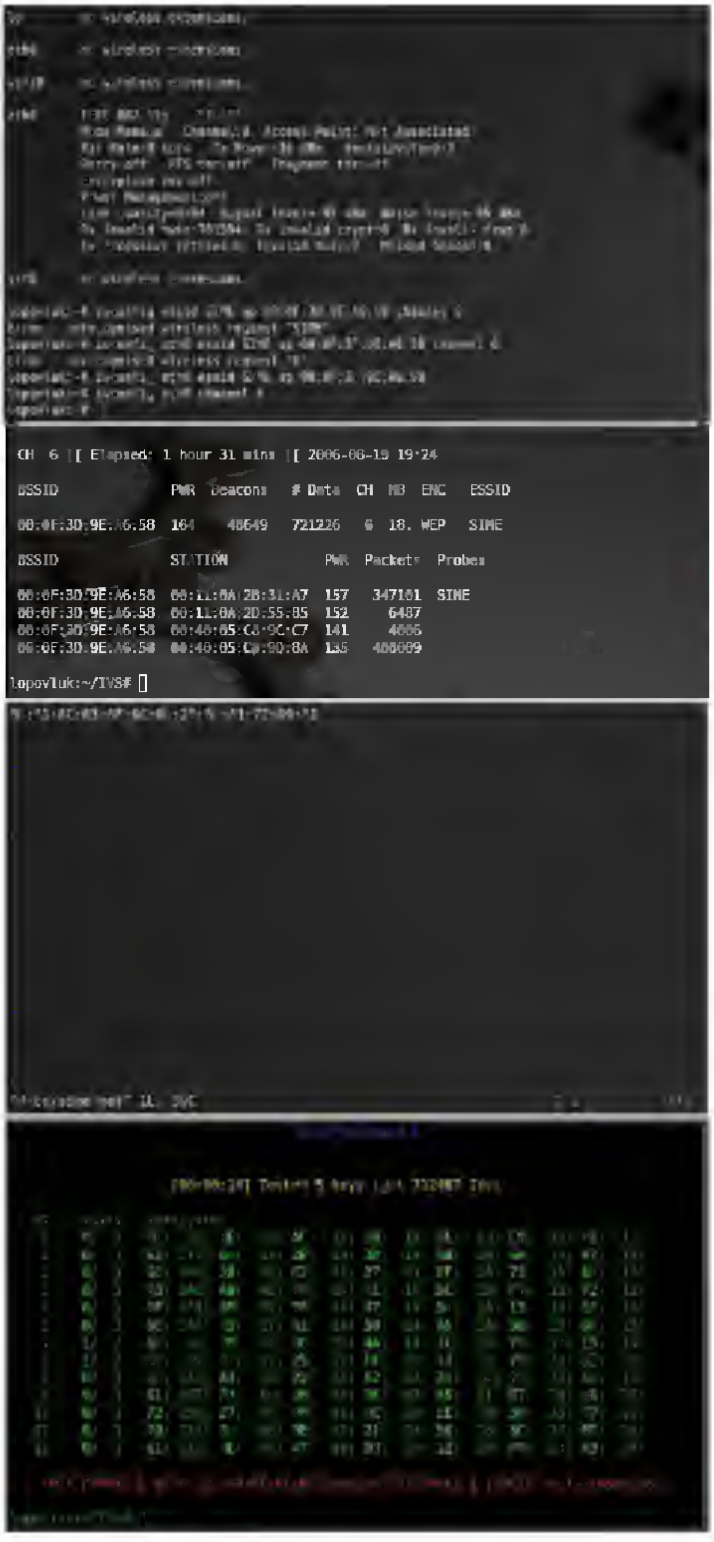

Các hình ảnh hacker đột nhập một mạng wifi

thay đổi dữ liệu của các máy đang cùng hoạt động trong mạng đó.

Chủ thuê bao thường đặt máy ở ba chế độ bảo mật, để người khác không thể lần ra mã khóa truy cập phương pháp mã hóa WEP, WPA và WPA 2. Khoảng một năm trước đây, các tín đồ mê wifi còn vò đầu bứt tóc khi gặp những bức tường bảo mật này, nhưng ở thời điểm hiện tại, những biện pháp này đã bị họ vô hiệu hóa hoàn toàn một cách dễ dàng.

Chưa tin vào những gì đã nghe nói, tôi đề nghị cậu thực hành để mình thực sự "tâm phục, khẩu phục". Lấy chiếc máy tính xách tay của tôi để thử nghiệm, chỉ mất năm phút cài đặt, chạy phần mềm, cậu đã có thể ung dung lướt net bằng mạng wifi được bảo mật của nhà hàng xóm kế bên.

Mất tiền mà kêu không được

Ông Vũ Định, một luật sư thuộc văn phòng luật sư Hoàng Vũ trên phố Lý Thái Tổ từng... bó tay trước một thân chủ có một yêu cầu tư vấn rất chính đáng, nhưng cũng rất khó giải quyết.

Vị khách hàng này có lắp đặt thiết bị wifi để mọi người trong nhà sử dụng. Cước phí internet từ khi có wifi bỗng tăng từ 400 ngàn lên tới gần một triệu một tháng. Ông theo dõi và biết được cậu thanh niên nhà hàng xóm đã xài kẻ. Cài đặt đủ loại chế độ bảo vệ nhưng chỉ sau đó đâm bay ngay, đã thấy mạng bảo có máy khác xâm nhập. Ông đã gặp cậu thanh niên đó, yêu cầu đừng truy cập mạng nhà mình nữa, nhưng cậu cự lại: "Có sống thì cứ xài, chứng cứ đâu mà bắt bảo chàu phạm pháp hay gây thiệt hại cho bác".

Theo luật sư Định, Điều 226 Bộ luật Hình sự đã có quy định Tội sử dụng trái phép thông tin trên mạng, Điều 72 Luật công nghệ thông tin nghiêm cấm những hành vi xâm nhập mạng trái phép, bẻ khóa, trộm cắp mật khẩu và thông tin của người khác trên môi trường mạng. Chính phủ cũng đã có Nghị định 63 hướng dẫn thi hành. Tuy nhiên, cũng theo ông Định, những hành vi này rất khó xử lý vì chưa có tiền lệ và rất khó chứng minh được hành vi vi phạm.

Ở trường hợp này, luật sư Định đã tư vấn cho vị khách nọ nên về... tắt cái máy phát sóng wifi đi. Chịu khó sử dụng đường truyền băng dây dẫn cho chắc ăn.

Có thể xử lý hay không?

Có thể dễ dàng truy cập được vào các mạng wifi công cộng ở Hà Nội và TPHCM

Ông Bùi Việt Đương - chuyên viên Sở Bưu chính viễn thông thành phố cho biết, theo quy định tại điểm a, khoản 4, Điều 6 Nghị định 63 của Chính phủ ban hành năm 2007, những hành vi xâm nhập mạng trái phép có thể bị phạt tiền từ hai đến năm triệu đồng. Nếu hành vi gây hậu quả nghiêm trọng, người vi phạm có thể bị phạt tới 100 triệu đồng theo quy định tại khoản 5 Điều 15 Nghị định nêu trên. Ông đánh giá, loại vi phạm này chắc chắn sẽ phổ biến trong tương lai, cùng với sự phát triển của khoa học công nghệ. Ông cũng cho biết việc xác định người truy cập trái phép là rất khó.

Bà Ngô Thị Thuần, Chánh án Tòa án nhân dân Quận 8 nhận xét: dù đây là một loại vi phạm rất mới, nhưng nếu cứ có đủ cơ sở thì vẫn có thể xử lý bình thường. Tuy nhiên, bà cũng cho rằng trước khi xử lý loại vi phạm này, cơ quan chức năng cũng cần phải thu thập chứng cứ chắc chắn, tỉ mỉ.

Anh Nguyễn Thanh, kỹ sư phần mềm của công ty tin học Lạc Việt, đánh giá những hành vi này không chỉ gây thiệt hại kinh tế cho chủ thuê bao, mà điều quan trọng hơn là nguy cơ bị đánh cắp thông tin, bị thay đổi dữ liệu. Anh cho biết, để hạn chế những rủi ro có thể xảy ra, một số công ty đã đồng thời vừa lắp mạng wifi, vừa sử dụng mạng đây dẫn. Trong đó, mạng wifi chỉ có chức năng lướt web chứ không kết nối vào các máy có chứa những dữ liệu quan trọng.

Theo khuyến cáo của Trung tâm an ninh mạng Bkis, Đại học Bách khoa Hà Nội, người sử dụng wifi nên trang bị kiến thức về cách phòng tránh những rủi ro mà hacker có thể gây ra trước khi sử dụng công nghệ hiện đại này.

Giám đốc một công ty tài chính trên phố Điện Biên Phủ thì cương quyết không lắp đặt wifi, dù nhân viên dưới quyền đã nhiều lần đề nghị. Theo quan điểm của ông, "Hiện đại mà... hại điện. Lắp wifi rồi khó quản lý, lỡ người xấu đột nhập mạng lấy cắp dữ liệu thì công ty chỉ có nước phá sản."

Box 1: Ngày 21-8-2007 ở London (Anh), cảnh sát đã bắt giữ một người đàn ông đang xài ke sóng wifi của nhà hàng xóm. Người này được đóng tiền tại ngoại để chờ kết quả điều tra. Nếu bị kết án, anh ta có thể bị phạt tiền hoặc sáu tháng tù, hoặc cả hai.

Box 2: Tháng 5-2007, anh Sam Peterson ở bang Michigan (Mỹ) bị truy tố ra tòa vì đã đứng trước cửa một quán cà phê để xài chùa wifi. Anh đã bị Tòa án phạt 400 USD (6,5 triệu đồng VN) và 40 giờ lao động công ích.

Box 3: Cuộc thăm dò mới đây do hãng Air Magnet (Anh) tiến hành cho thấy có tới 43% số doanh nghiệp được hỏi lắc đầu từ chối lắp đặt Wi-Fi nơi công sở. Lý do đưa ra là họ e ngại Wi-Fi sẽ đe dọa tính bảo mật của hệ thống mạng hiện hành và có thể gây rò rỉ thông tin.

Box 4: Tháng 01 năm 2007, tại Singapore, một thanh niên 21 tuổi tên là Lưu Zhenghuang bị tòa kết án 3 tháng tù giam và nộp phạt 4 000 USD vì tội cắm trộm vào mạng không dây.

Mai Minh

GIẤC NGỦ KHÔNG YÊN CỦA NGƯỜI DÂN CẠNH ĐẬP TAM HIỆP

Đập Tam Hiệp (Nghi Xương-Hồ Bắc) là trạm thủy điện lớn nhất thế giới với công suất 22.500 mega-watts. Làng Huangtupo, Trung Quốc – Bà Wang Zhushu ít khi ngủ ngon giấc khi trời tối. Bà lão về hưu 61 tuổi đi tới đi lui, lắng nghe tiếng vang từ những con tàu đi ngang qua làm rung chuyển vách tường căn nhà bà ấy trên bờ con sông Dương Tử.

Căn nhà một tầng xây bằng gạch và xi-măng của bà Wang nằm trên mặt đất, mà theo bà thấy, ngày càng không vững. Mực nước dâng cao từ bể chứa của con sông Dương Tử đằng sau cái đập không lồ Tam Hiệp ngay càng làm cho nền đất yếu đi.

"Căn nhà của tôi bị méo. Nước rỉ lên từ sàn nhà và các vết nứt cứ hiện ra hết chỗ này đến chỗ khác", bà Wang cho biết, tay bà chỉ lên trần nhà, một phong chứa đồ và vách đá với đường nứt rộng khoảng ba ngón tay. Ban đêm, "tôi có thể cảm giác sự rung động. Tôi cứ đi vòng quanh phòng mình, và tôi thấy lo lắm."

Đối với hàng triệu người dân Trung Quốc sống theo hai bờ bể chứa nước- cái đập mà chính phủ nói sẽ cho họ một cuộc sống mới- đang khơi dậy nỗi lo âu.

Bốn năm sau khi mực nước bắt đầu dâng lên trong bể chứa dài 660 km, dân làng kể lại chuyện nên nhà cong oằn và các đường nứt chạy dài trên mặt đất. Ô nhiễm nước trên con sông một thời chảy nhanh trở nên nghiêm trọng hơn trong cái bể chứa đục ngầu. Vấn đề lở đất, thường xảy ra ở xứ hay mưa, nay xảy ra ngày càng nhiều hơn. Những con tàu lớn không phải là chuyện mới mẻ, nhưng bây giờ nó lại là một lý do khác khiến bà Wang phải lo.

Bà Wang không phải là người duy nhất. Tại Meiping, một thôn quê với rừng cây cam thơm ngát bên sườn núi, dân làng đang nhanh chóng xây nhà mới sau mùa hè vừa qua, khi Chính Phủ tuyên bố nhà cũ của họ không còn an toàn để ở sau nhiều vụ lở đất.

"Chúng tôi luôn sống trong trạng thái lo sợ", anh Mei Changxin, một nông dân trồng cam 45 tuổi, cho biết. Anh phải che các vết nứt trên tường của căn nhà hai tầng đó nát với giấy báo. "Khi tôi đi làm việc ngoài đồng, đôi khi nỗi sợ thắt chặt tim tôi vì tôi nghĩ là căn nhà của tôi sẽ sụp đổ."

Cái đập 22 tỷ USD, một dự án thủy điện lớn nhất thế giới, được đề ra nhằm giải quyết tình trạng lũ lụt dọc theo sông Dương Tử và cung cấp một nguồn năng lượng sạch thay cho than đá. Được chấp thuận năm 1992 và dự tính sẽ hoàn tất năm 2009, nhà máy thủy điện này sẽ tạo

ra 84,7 tỷ kilowatts điện mỗi năm—tương đương với tổng số điện cần để thắp sáng quận Los Angeles, San Francisco và Sacramento, theo thống kê năm 2005.

Tuy nhiên 1,4 triệu người đã phải di tản đi nơi khác. Mặc dù những người chỉ trích và chuyên gia cảnh cáo rằng môi trường và con người phải trả cái giá rất đắt, những lời phê bình của họ đều bị lờ đi và bịt kín bởi chính phủ để dọn đường cho các dự án xây dựng đồ sộ.

Ngay cả một số ít quan chức cũng chịu xuống chức để lên tiếng dự đoán thảm họa lớn. Tảo độc (toxic algae) bộc phát từ chất thải công nghiệp và chất thải từ con người, làm ô nhiễm nguồn nước.

Nước rỉ

Các chuyên gia đã cảnh báo rằng nước từ bể chứa không lồ đang làm hư hại sườn đồi. Nước rỉ vào đất và đá vôi đã chưa kết tụ chặt lại làm cho chúng trở nên nặng hơn và ướt hơn, có thể dẫn đến tình trạng lở đất từ các sườn đồi cao mọc lên từ sông Dương Tử.

Thêm vào đó, trọng lượng nước lớn phía trên lớp đá tạo nên một áp lực có thể dẫn đến động đất.

Những sự chấn động như vậy đã làm rung chuyển khu vực quanh đập Hoover [biên giới tiểu bang Arizona và Nevada, Hoa Kỳ], sau khi nước tràn vào hồ Mead ở thập niên 1930, theo quyển sách "Động đất trong lịch sử nhân loại". Trận địa chấn 6,4 độ gần đập Koyna, Ấn Độ, làm chết 180 người năm 1967 cũng được cho là do bể chứa nước gây ra.

Quan chức Trung Quốc phủ nhận nguy cơ động đất xảy ra ở đây, nhưng bà Dai Qing không bị thuyết phục.

"Hầu như mọi sự lo sợ của tôi đều đã trở thành sự thật", theo lời nhà báo Trung Quốc này. Bà là một người luôn chống đối dự án và các tác phẩm của bà đa số đều bị cấm. "Các vụ lở đất và nứt đất đã khiến người dân trở thành người di tản một lần nữa. Nước trong sông và bể không còn uống được nữa. Cho dù dự án này có làm ra bao nhiêu điện đi nữa, nó cũng không thể nào bù đắp cho những mất mát đã xảy ra."

Cách giải quyết các vấn đề này giờ đây là một thử thách đối với lãnh đạo Đảng cộng sản mà người đứng đầu là chủ tịch Hồ Cẩm Đào. Ông Hồ đã hứa sẽ mang đến một Chính Phủ cởi lòng cảm thông hơn, đáp ứng mau hơn và nhạy cảm đối với môi trường hơn.

Ông Hồ rõ ràng đã cố tình tránh xa buổi lễ khánh thành năm ngoái ăn mừng việc xây cất đập đã hoàn tất. Ông không giống như những nhà lãnh đạo trước đây thường thích có tên tuổi của mình liên quan đến những công trình kỳ công.

Tháng 9 qua, báo chí quốc doanh chạy tin hiếm có: quan chức chính phủ nhìn nhận dự án có vấn đề.

Wang Xiaofeng, đại diện giám đốc của Ban xây dựng đập Tam Hiệp, được trích lời cho biết Trung Quốc đã mạo hiểm đối với thảm họa. Phó thị trưởng Tan Qiwei của thành phố Trùng Khánh, một thành phố năm dài cạnh bể chứa, cho biết đã có 91 vụ lở đất dọc theo hơn 35 km bờ sông.

"Tình trạng sinh thái ở vùng Tam Hiệp tồi tệ hơn tôi dự đoán", theo lời Chen Guojie, một giáo sư ở Viện Nguy cơ Núi và Môi trường tại Hàn lâm Viện Khoa học do chính phủ Trung Quốc tài trợ. Ông liệt kê các môi nguy -địa chấn, xói mòn và ô nhiễm- và cho biết ảnh hưởng xã hội cũng tồi tệ như thế.

"Nông dân bị mất đất canh tác và đi cư đến thị trấn mới, nhưng những nơi này không có hãng xưởng và không có đủ công ăn việc làm", ông nói. "Rất nhiều nông dân trẻ tuổi bị buộc phải rời xa gia đình đi làm việc ở thành phố khác."

Trong khi chỉ trích ngày càng nhiều từ mấy tuần qua, kèm theo các vụ tai nạn—một vụ lở đất trong vùng khiến 34 người chết tháng rồi—chính phủ cho khởi động chiến dịch tuyên truyền quan hệ cộng đồng, nhấn mạnh lợi ích của dự án.

"Chúng tôi đã giải quyết mọi vấn đề trong thập niên qua và mọi việc đều ở dưới sự kiểm chế", ông Sun Zhiyu, giám đốc Bộ Bảo vệ Môi trường của dự án Tam Hiệp, cho phóng viên nước ngoài biết trong một buổi tham quan vùng này tháng vừa qua.

Bắc Kinh cũng cho hay họ sẽ tăng cường kiểm chế ô nhiễm, đóng cửa các xưởng công nghiệp và khai mỏ và giảm sát nguy cơ địa lý. Trong khi đó, các chính quyền địa phương cho di tản hàng chục ngàn người dân đang sống ở những nơi nguy hiểm.

Lần di tản thứ ba đối với một số người

Tại trung tâm huyện Badong, nơi bà Wang Zhushu sống, văn phòng tái định cư của huyện cho biết khoảng 25.000 người lại phải đi tản một lần nữa—lần thứ ba đối với một số người dân. Bà Wang và ông chồng 67 tuổi chưa phải di tản, nhưng nếu như mực nước tiếp tục dâng cao lâm chừng nhà ông bà thì họ cũng phải đi.

Lần di chuyển người dân đi nơi khác đầu tiên trong một dự án xây đập nhỏ hơn xảy ra hồi thập niên 1980. Một thập niên sau

đo, sự đe dọa lở đất đã buộc cư dân dời đi khoảng 5 km

"Chúng tôi có kế hoạch dời hầu như tất cả các cơ quan nhà nước và dân chúng đến nơi gần đây vì các vùng này nằm trong khu vực thảm họa địa lý có thể xảy ra", một viên chức tại văn phòng tái định cư cho biết. Vì viên chức này chỉ cho biết họ của anh là Lu chứ không dám nói tên

Huyện Badong từ lâu là một trung tâm thương mại phát triển, sản xuất hàng hoa như đậu sơn mài và các loại dầu rồi vận chuyển hàng trên sông Dương Tử.

Hậu quả của việc mực nước dâng cao đã hiện rõ mấy năm qua, người dân cho hay. Đường xá bị nứt nẻ và cong oằn, và cần sửa chữa thường xuyên. Mấy tòa nhà sụp đổ không người ở, trong khi ban đo-trăng cảnh cáo lở đất nằm khắp nơi.

Dọc theo con đường ba Wang Zhushu sống, hàng xóm bà ấy cũng chia những lời than phiền giống nhau.

Bà Wang Zhonghe có khu vườn nằm cách con sông ba mét cho biết bà bị giật mình tỉnh giấc hai lần vì động đất năm này. Chồng bà ấy phải cưa bớt 5 cm ở chân cửa nhà trên thì mới có thể đóng cửa được.

Bà Xiang Zhen, hiện đang sống ở tầng hai của tòa chung cư 8 tầng cạnh bờ sông, cho biết một trận lở đất đã làm hư hại tòa nhà của bà và vài vết nứt hiện ra từ năm 2003.

"Chúng tôi rất lo sợ mỗi khi có mưa to vì nước sẽ làm ảnh hưởng đến đất", bà Xiang cho hay. Bà là một công nhân bị sa thải và sống nhờ vào vườn rau cải bà tự trồng.

Đi xa xuống dọc theo con sông, cư dân của khu Yemaoman đang xây cất mấy căn nhà nhiều tầng, khoảng 1,5 km cách những ngọn đồi họ từng sống hơn một thập niên trước khi bị đi tản đề tránh đường cho việc xây đập.

Nhưng họ không có cảm giác an toàn hơn chút nào. Mấy tháng qua, nhiều cơn địa chấn làm rung động vùng này và các kẽ hở mở rộng trên mặt đất. Chính quyền địa phương xem vùng này thuộc loại "dễ lở đất" và vào mùa hè, nhiều dân làng ngủ trong đường hầm vì họ sợ mưa nhiều sẽ gây ra đất lở và chôn sống họ trên giường.

Đa số người dân chấp nhận số tiền đền bù 930 USD một đầu người mà chính phủ chi trả để họ bỏ nhà di cư đến vùng khác, một nơi mà con đường chính đề đi vào có đầy ổ gà.

"Rất khó để bắt đầu lại từ đầu. Mỗi khi tôi dời đi nơi khác, cách kiếm sống của tôi bị ảnh hưởng rất lớn", anh Chen Zuiang, một nông dân trồng cam 26 tuổi, cho biết. Anh đang giúp đưa em gái và cha mẹ mang đồ đến chỗ ở mới.

Mỗi lần gia đình anh bỏ rơi vườn cam và căn nhà ra đi, họ phải mất hết cây trái và nhà cửa trị giá hàng chục ngàn đô-la, theo lời anh kể. Anh đã phải làm tài xế ban thời gian để kiếm thêm 50 đến 130 USD thu nhập hàng tháng. Để có thêm đồ ăn cho gia đình, anh trồng đậu trên mảnh đất mà tháng 4 rồi đã hiện ra một vết nứt dài gần 2m, rộng 5 cm.

"Dù biết di tản làm cho chúng tôi nghèo, chúng tôi vẫn phải làm thôi", anh Chen nói. "Tôi có vui không? Tôi có chọn lựa nào không?"

Audra Ang, Associated Press. http://www.msnbc.msn.com/id/22441313/

Ái Nhu (chuyển ngữ)

HOÀNG SA – TRƯỜNG SA
KHI TRÍ THỨC BẮT ĐẦU LÊN TIẾNG

Hình ảnh hội nghị

Năm 2008 đã được mở đầu với nhiều sự kiện đáng chú ý. Làn sóng phản đối Trung Quốc về việc lập huyện đảo Tam Sa để quản lý hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa, tuy có phần lắng xuống về quy mô, nhưng vẫn dấy lên những hoạt động đầy ý nghĩa. Trong số các hoạt động ấy, không thể không nhắc đến sự kiện "biểu tình" của hơn 2000 luật sư và tập sự viên thuộc Đoàn Luật sư thành phố Hồ Chí Minh, chiều ngày mùng 5 tháng 1- một sự kiện được đánh giá mang tính lịch sử.

Sự kiện

Chiều ngày 5, cuối buổi hội nghị tổng kết cuối năm và mừng xuân 2008, các luật sư đã dành một thời khắc quan trọng để công bố Ban tuyên bố của Đoàn Luật sư về vấn đề Hoàng Sa, Trường Sa. Ban tuyên bố đã được đọc toàn văn bởi Luật sư Nguyễn Văn Hoa. "Giọng nói truyền cảm và hùng hồn của Luật sư Hoa đã làm tất cả các luật sư có mặt buổi chiều đáng nhớ ấy thật sự xúc động", ban tường thuật hội nghị đã cho biết như vậy. Người ta cũng được biết rằng, bản Tuyên bố được chắp bút bởi Luật sư Lê Công Định, phó chủ nhiệm Đoàn Luật sư Tp HCM, một luật sư tài năng lâu nay vẫn được biết đến với những bài viết sắc sảo và cởi mở đăng trên các báo trong và ngoài nước. Chưa bao giờ ở Việt Nam, cộng đồng Luật sư có một tuyên bố như thế trước một vấn đề mà Nhà nước xem là nhạy cảm như vấn đề Hoàng Sa-Trường Sa.

Toàn văn bản Tuyên bố xuất hiện lần đầu tiên trên blog của Chủ nhiệm Đoàn luật sư Tp, Luật sư Nguyễn Đăng Trung ! Trong văn bản ấy, các Luật sư bày tỏ niềm tin đanh thép vào sự thật lịch sử không thể phủ nhận. "Hoàng Sa và Trường Sa đã, đang và sẽ mãi mãi là lãnh thổ không tách rời và bất khả xâm phạm của Việt Nam cả về phương diện pháp lý lẫn phương diện thực tế". Các luật sư cũng khẳng định "quyết đinh phê chuẩn việc thành lập thành phố Tam Sa của Quốc vụ viện Cộng hoa nhân dân Trung Hoa là sự phủ nhận lịch sử và bất chấp công lý về chủ quyền của Việt Nam đối với Hoàng Sa và Trường Sa "

Một hình ảnh được truyền tải rộng rãi trên mạng sau đó, bức hình toàn thể các luật sư, 2000 người, sau lời kêu gọi của Luật sư Trung, đứng dậy đồng loạt giơ tay về phía trước biểu thị sự đồng tình với bản tuyên bố.

Thời khắc ấy tuy ngắn ngủi mà ý nghĩa biết bao, khi hàng triệu triệu trái tim Việt Nam đang hướng về mảnh đất đao xa ruột thịt với tình cảm gắn bó, và nhất là khi tình cảm yêu nước nồng nàn ấy đang bị tổn thương bởi phản ứng yếu ớt và mâu thuẫn của chính quyền

Ban tuyên bố: tiếng nói chính thức của một tầng lớp trí thức

Làn sóng phản đối Trung Quốc được dấy lên bởi các thanh niên qua hai cuộc biểu tình hồi đầu tháng 12 năm ngoái. Bắt bớ, đe dọa, áp lực lên gia đình, nhà trường... đã là "phần thưởng" không ngờ tới cho những người trẻ tuổi, bởi họ "dám" bày tỏ lòng yêu nước... "Tuổi trẻ có lẽ bị xúi giục, kích động" – một số người cho là như vậy... Và người ta cảnh báo họ đứng đề các "thế lực phản động" lợi dụng lòng yêu nước của mình

Trong hoàn cảnh ấy, tiếng nói đồng loạt của hai ngàn luật sư quả là một thông điệp đáng phấn khởi và lạc quan

Nhà giáo Nguyễn Văn May
Nhà giáo Nguyễn Thường Long
Nhà giáo Vũ Hùng
Nhà giáo Phan Văn Hùng
Đại học Bách khoa - Hà nội
THPT Trần Hưng Đạo -Hà đông -Hà tây
Thcs Bách Hóa -Hà đông -Hà tây
THPT Quang Trung - Hà đông -Hà tây

Được trọng vọng bởi vai trò quan trọng trong một xã hội đang hướng đến nền pháp trị, tiếng nói của Đoàn Luật sư là sự khẳng định hùng hồn nhất cho tính chính đáng của các cuộc biểu tình yêu nước diễn ra trước đó. Luật sư Nguyễn Đăng Trừng cũng là đại biểu Quốc hội đầu tiên chính thức lên tiếng về sự việc Hoàng Sa và Trường Sa.

Hơn nữa, Đoàn luật sư thành phố HCM là hội đoàn có tư cách pháp nhân đầu tiên lên tiếng mạnh mẽ về sự việc này. Xin đừng nhầm lẫn tiếng nói của họ với tiếng nói của Chính phủ. Họ chỉ là một trong số các hội đoàn trong xã hội. Tiếng nói của họ không phải là tiếng nói của Chính phủ. Tuy nhiên, điều khác biệt trong trường hợp này, là họ dám nói lên những điều mà Nhà nước dường như muốn giấu nhẹm. Việc các báo chí trong nước im lặng về các cuộc biểu tình, thậm chí bị phạt như Vietnamnet vì "dám" đăng tin về Hoàng Sa- Trường Sa, là minh chứng rõ ràng nhất.

So với Ban tuyên bố ngày 5 tháng 1, lời tuyên bố của ông Lê Dũng – phát ngôn viên của Bộ ngoại giao', bị lu mờ hẳn trong dư luận. Đó là một điều đáng suy nghĩ. Nhân dân chờ đợi ở Nhà nước nhiều hơn thế. Và, dù rất kiên nhẫn đợi giải pháp "thận trọng" của Nhà nước, không bao giờ người dân hiểu được tại sao những người yêu nước biểu tình ôn hòa phản đối ngoại xâm lại trở thành đối tượng của bắt bớ và đàn áp.

Song song với sự kiện lịch sử này, cộng đồng mạng những ngày giáp Tết chuyển nhau bức thư của một số nhà giáo công khai danh tính ủng hộ cuộc tuần hành của sinh viên [3].

"Là những nhà giáo đã và đang cống hiến sức lực, trí tuệ cho nền giáo dục nước nhà , chúng tôi hoàn toàn ủng hộ những quyết định trên của tất cả các em , những việc làm đó hoàn toàn là hợp Hiến, hợp pháp và với những suy nghĩ đạt đến độ chín như các em hiện nay thì việc nhân rõ việc biểu tình, tuần hành một cách ôn hòa là hành động đứng bên cạnh Chính phủ, đứng bên cạnh Nhân dân để giải quyết công việc chung của Tổ quốc". Còn gì đáng quý hơn những lời tâm huyết ấy của các thầy gửi tới học sinh khi nhiều người trong số họ cảm thấy lòng yêu nước của mình bị xúc phạm vì những ngăn chặn biểu tình của chính quyền.

Những sự kiện ấy là bước tiến quan trọng trong sự phát triển của xã hội dân sự đang hình thành ngày càng mạnh mẽ tại Việt Nam. Một xã hội dân sự mà chiều hướng của nó dường như phủ nhận những áp đặt độc đoán của một thượng tầng chính trị đang tỏ ra rất lỗi thời.

Khi lòng yêu nước và tinh thần dân tộc bị tổn thương

Quả thật, phản ứng của Nhà nước trong thời gian vừa qua đã làm nhiều bạn trẻ thất vọng. Việc công an bắt bớ, giam giữ và tra hỏi nhiều người tham gia biểu tình ôn hòa, trong đó có cả những người nổi tiếng như nhà văn Trang Hạ[4], blogger Điếu Cày... đã làm nhiều người bất bình. Những ngày lễ cuối năm và các ngày cuối tuần, công an được bố trí ở nhiều nơi, đặc biệt ở khu vực Đại sứ quán Trung Quốc và những nơi trung tâm, để ngăn chặn thanh niên biểu tình. Những nhóm đông người bị nhắc nhở giải tán'.

Ngày 19 tháng 1, một số cuộc biểu tình đã được tổ chức, nhưng rồi nhanh chóng bị dẹp bởi lực lượng an ninh. Nhiều người bị bắt giữ, có trường hợp qua 30 giờ đồng hồ, mà không hề được cung cấp biên bản nêu lý do tạm giam. Đó là trường hợp của đạo diễn Song Chi, nhà thơ Bùi Chát, cựu chiến binh Hoàng Hải (blogger Điếu Cày), nhà báo tự do Đũng tức blogger Uyên Vũ, luật gia Phan Thanh Hải (blogger anh Ba Sài Gòn), nhà báo tự do Tạ Phong Tần... ở Sài Gòn[5].

Chưa từng có thời đại nào người dân Việt Nam bị chính Nhà nước mình đàn áp khi bày tỏ lòng yêu nước và thái độ chống ngoại xâm như thời điểm này.

Đất nước chúng ta nhỏ, lực chúng ta yếu, đúng, nhưng trong lịch sử chưa bao giờ chúng ta cúi đầu trước ngoại xâm. Biểu tình không phải là lời kêu gọi chiến tranh. Trái lại, đó là thông điệp hòa bình của người dân về chủ quyền không thể chối cãi của Việt Nam trên những mảnh đất ông cha để lại.

Đâu thế kỷ 21, thế chúng ta mạnh hơn so với một thế kỷ trước đó, bởi chúng ta có luật pháp quốc tế làm chỗ dựa.

Nhà báo Huy Đức đã nhận định thật xác đáng "biểu tình, trong điều kiện chống một hành vi ngoại xâm lại còn là cơ hội ngàn vàng để Chính phủ có được thiện cảm và sự ủng hộ của người dân Việt Nam ở trong và ngoài nước" [7].

Nhiều trí thức trong nước đã chính thức lên tiếng. Nhiều người dân vẫn còn trông mong vào chính quyền.

Sự lựa chọn nằm trong tay các nhà lãnh đạo. Đoàn kết để bảo vệ Tổ quốc và đưa Đất nước phát triển? Hay độc quyền yêu nước để lòng dân bị tổn thương và lực lượng dân tộc bị chia rẽ?

Sự lựa chọn tưởng như thật đơn giản. Ma sao.

Ngọc Lan

[1] Blog Luật sư Nguyễn Đăng Trừng: http://360.yahoo.com/profile-g9FarTolabPIqevYo8VWAJe1trDsJA--?cq=1

[2] http://timluc.egov.gov.vn/timluc.nsf/0/1B779DA9BE0CF90747257257O016117A?OpenDocument&fullmode

[3] Đó là các nhà giáo Nguyễn Văn May, đại học Bk HN; Nhà giáo Nguyễn Thường Long, THPT Trần Hưng Đạo, Hà Đông, Hà Tây ; Nhà giáo Vũ Hưng, THCS Bách Hóa Hà Đông Hà Tây ; Nhà giáo Phan Văn Hùng, THPT Quang Trung, Hà Đông, Hà Tây (theo blog CLB Nhà Báo Tự Do, entry ngày 28-1-2008)

[4] Bài tường thuật "Quê giang sinh" trên blog Trang Hạ http://360.yahoo.com/profile-Vu7vtS0IaaeZd4RQ7woX3YU-?cq=1

[5] Blogger Điếu Cày bị bắt khi đi chơi chụ nhật với bạn bè Blog CLB Nhà Báo Tự do, entry ngày 23/12/2007

[6] Xem tường thuật trên blog Vàng Anh http://360.yahoo.com/profile-fkTaeFYx2dbKNOic32.Yv và blog Tạ Phong Tần: http://360.yahoo.com/profile-caiB7c8IeuQNqd4fyQ2Ua1vzA--?cq=1

[7] Bài viết "Trung Quốc" của nhà báo Huy Đức tức blogger Osin http://360.yahoo.com/profile-_Q78P6g5br89WVUa77qC3PG4

XÃ HỘI DÂN SỰ VIỆT NAM ĐANG TRƯỞNG THÀNH MẠNH MẼ

"Xã hội dân sự (XHDS) là một mảng đời sống xã hội có tổ chức, mang tính tự nguyện, tự tái tạo, (hầu như) tự tài trợ, độc lập với Nhà nước. Một xã hội mà ở đó người dân biết tự lo lấy cho mình rất nhiều chuyện, biết tự tổ chức lại để phát huy năng lực sáng tạo, hiện thực hóa các ý tưởng và để tương tác với Nhà nước nhằm đạt tới một nền quản trị quốc gia minh bạch, hiệu quả và có trách nhiệm" [1].

Nguyễn Quang, nghiên cứu sinh ngành vật lý tại Pháp, thành viên diễn đàn X-cafe trong một bài bình luận trên BBC về cuộc biểu tình của thanh niên Việt Nam (VN) đã đánh giá "các cuộc biểu tình Vì Trường Sa, Vì Hoàng Sa" của thanh niên VN vừa qua là một dấu mốc quan trọng trong sự trưởng thành của XHDS". Cộng tác viên của TCPT đã có cuộc trao đổi với anh Nguyễn Quang xung quanh vấn đề phát triển và trưởng thành của XHDS ở VN.

TCPT: Thưa anh, xã hội dân sự thường xuyên quan tâm đến các mục tiêu công, gây ảnh hưởng, thay đổi, làm giảm nhẹ hay sửa chữa các chính sách "sai lầm" của Nhà nước. Anh đánh giá gì về sự phát triển của xã hội dân sự ở VN trong việc tạo ảnh hưởng để thay đổi các chính sách còn nhiều bất cập của Nhà nước trong thời gian vừa qua?

Nguyễn Quang: Chúng ta đã biết là trong thể chế chính trị - xã hội mang nặng tính xã hội chủ nghĩa ở VN thì vai trò của Nhà nước rất lớn. Do đó vai trò của cá nhân và xã hội bị giảm thiểu, mọi hoạt động công đồng đều được đặt dưới sự quản lý của một cơ quan hay một hội đoàn chính thức của Nhà Nước, do nhà nước chi phối và kiểm soát.

Do vậy XHDS xuất hiện với tư cách là những tổ chức tự nguyện, độc lập và tự trị đối với nhà nước. Đây là một khái niệm rất mới đối với VN. Nó mới bởi nó mới chỉ xuất hiện gần đây, được nhắc đến một cách công khai và thường xuyên chưa quá 5 năm nay. XHDS biểu hiện một sự chuyển biến đổi mới của xã hội VN, nó gắn liền với sự phát triển kinh tế và mở rộng hội nhập với bên ngoài.

Có thể nói xã hội ta đang trong quá trình "thực tập" XHDS, bằng cách bắt đầu thử những hình thức hoạt động đầu tiên: hội đoàn mang tính độc lập hơn với Nhà nước, tự chủ hơn, nhất là khối kinh tế: hội doanh nghiệp, hiệp hội tài chính, ô tô, ...; các nhóm tình nguyện, thiện nguyện độc lập, các quỹ học bổng, quỹ hỗ trợ độc lập và mới đây nhất là viện nghiên cứu độc lập do ông Nguyễn Quang A, một trí thức có uy tín làm viện trưởng... Ảnh hưởng của những tổ chức XHDS đó lên chính sách của Nhà nước còn nhỏ, nhưng đang và sẽ tăng lên rất nhanh.

TCPT: Trong một bài viết trên BBC anh đánh giá rằng ảnh hưởng của XHDS lên Nhà nước thông qua các cuộc biểu tình "Vì Trường Sa, Vì Hoàng Sa" của thanh niên VN vừa qua là một dấu mốc quan trọng trong sự trưởng thành của XHDS. Liệu đó có phải là sự trưởng thành thật sự của xã hội dân sự hay chỉ là những cơn bốc phát nhất thời trong một bối cảnh đặc biệt?

Nguyễn Quang: Các cuộc biểu tình vừa qua là một biểu hiện quan trọng, theo tôi là quan trọng bậc nhất, đánh dấu một bước mạnh mẽ của sự trưởng thành XHDS. Bởi khác với các hoạt động kinh tế, xã hội nói trên, lần đầu tiên công đồng có một hoạt động chính trị, ngoại giao độc lập, vốn là những chủ đề rất nhạy cảm trước đây.

Dù cuộc biểu tình này không đi ngược hay có xung đột gì với quan điểm chính trị của Nhà nước (thực tế là không trực tiếp đụng chạm), nó vẫn là một dấu hiệu cho thấy xã hội có nhu cầu và có khả năng đưa ra những tiếng nói, quan điểm chính trị riêng của mình một cách độc lập. Độc lập về chính trị rất quan trọng, bởi người ta không chỉ nghe những quan điểm chính thức, làm theo những hướng dẫn chính thức mà làm theo những quan điểm của mình, dĩ nhiên vẫn tôn trọng luật pháp. Đặc biệt hơn, nó lại do đa số các thanh niên, sinh viên tổ chức. Tính trẻ của hoạt động này cho thấy khả năng phát triển của XHDS trong tương lai.

TCPT: Liệu một khi đã lớn mạnh các tổ chức XHDS có "biến dạng" thành một tổ chức chính trị và đánh mất vai trò độc lập của nó với Nhà nước không?

Nguyễn Quang: Các tổ chức của XHDS sẽ không trở thành các tổ chức chính trị, cũng như không tham gia chính trị, ở VN cũng vậy. Tuy nhiên sự trưởng thành của XHDS ở VN có một ý nghĩa khác hơn là nó tạo ra một ý thức công dân, ý thức chính trị độc lập cho người dân. Với ý thức này cũng như kinh nghiệm trải qua trong các hoạt động dân sự, nếu người dân muốn thay đổi bản chất của Nhà nước thì họ sẽ tham gia hay tạo lập những tổ chức chính trị khác. XHDS vẫn tồn tại song song và độc lập với các tổ chức chính trị, nhưng nó là trường học cực kỳ quan trọng cho những hoạt động của các tổ chức đó.

TCPT: Xin cảm ơn anh Nguyễn Quang.

Hoàng Xuân Ba thực hiện

[1] Theo http://vi.wikipedia.org

WEB VỚI THANH NIÊN TQ - CÁNH CỬA MỞ & TRUYỀN THỐNG

Bắc Kinh – Phấn khích và háo hức bởi lượng thông tin họ có thể tìm thấy trên Internet, thanh thiếu niên Trung Quốc đang vứt bỏ hàng thế kỷ truyền thống, thách thức thầy cô giáo và bày tỏ ý kiến trong lớp.

Mặc những chiếc quần bò có thêu tên những siêu sao bóng đá châu Âu, tải hàng tuần những tập phim "Prison Break", nghe "50 cent" (tên một ca sĩ nhạc rap), đọc truyện hai Nhật Bản, thế hệ học sinh trung học ở Trung Quốc đang nhanh chóng hòa nhập vào nền văn hoa quốc tế.

Điều đó đã cho lớp trẻ những ý tưởng mới. Những ý tưởng mà một ngày nào đó, có thể thay đổi cách thức chính phủ đang vận hành.

Sun Yun Sao, phó giám đốc Trung tâm nghiên cứu thanh thiếu niên Trung Quốc phát biểu "Internet đã cho trẻ em Trung Quốc mọc thêm cánh."

Nhiều em đã dùng những đôi cánh này để phản đối cách thức học và chương trình các em phải học, và thách thức những người có trách nhiệm. Zhao Hongxia, thầy giáo tại một trường tư ở Bắc Kinh, nói "Bây giờ, những sinh viên hỏi bạn "tại sao?", và nếu bạn không có câu trả lời tốt, họ sẽ không đồng ý với những gì bạn nói. Thời của tôi, nếu thầy giáo nói điều gì, ông ta luôn luôn đúng."

Tony Hu, một học sinh cấp III ở Bắc Kinh nói "Thế hệ "sau 90" rất khác so với các thế hệ trước. Chúng tôi có rất nhiều cách để đón nhận thông tin. Thế hệ trước chúng tôi không biết gì khác ngoài việc học."

Lời nhận xét này có thể khó nghe, nhưng ông Sun, nhà nghiên cứu về Đoàn Thanh niên cộng sản Trung Quốc, đồng ý với nhận xét này.

Ông nói "Những đứa trẻ "sau 90" tự tin hơn và có nhiều kinh nghiệm hơn, chúng dũng cảm hơn và sẵn sàng cho mọi thử thách, kể cả với những người lớn tuổi hơn. Lý do là vì chúng có Internet để học hỏi, và vì chúng đu lịch khắp nơi. Chúng có nhiều cách để tăng cường hiểu biết."

137 triệu người dùng mạng Internet tại Trung Quốc

Việc sử dụng Internet tại Trung Quốc đã bùng nổ trong những năm gần đây, và tại tuyến đầu của cuộc cách mạng này là thanh niên, những người khao khát nếm trải cuộc sống bên ngoài biên giới của nước họ. Năm 1999, có 4 triệu người dùng Internet tại Trung Quốc, cuối năm ngoái, con số là 137 triệu.

Nghiên cứu vào năm ngoái của ông Sun cho biết hơn 70% trẻ em Trung Quốc từ 7 đến 15 tuổi đã dùng Internet ít nhất một lần. Con số này tăng gần 50% so với năm 2005, và tổng cộng tăng 87% khi chỉ tính trẻ em sống ở thành thị. Hiện nay, hơn phân nửa số trẻ em thành thị có Internet tại nhà.

Điều đó cho chúng cơ hội mở ra những chân trời mới mà thầy cô giáo không chỉ ra. Jenny Li, người huấn luyện cho các

thầy cô giáo tại một trường trung học ở Bắc Kinh nói rằng "Tôi đã học từ sách vở, những đứa trẻ bây giờ học từ cả thế giới"

Cô Zhao cho rằng điều đó khiến việc dạy dỗ trẻ em khó khăn hơn. Cô phàn nàn "Chúng không tập trung trong lớp, bởi vì chúng đã biết quá nhiều. Thầy cô giáo cũng phải mở rộng đầu óc của chính họ hơn"

Nêu Zhao, người đã đi dạy được 6 năm, cho rằng rất khó để dạy tốt những sinh viên của cô, những thầy cô giáo nhiều tuổi hơn con gặp khó khăn nhiều hơn. Yan Ming, thầy giáo trẻ ở trường chuyên số 1 của thành phố Tianjin cho rằng "Nhiều giáo sư trên 40 tuổi cảm thấy khó khăn và không thoải mái khi sinh viên có rất nhiều kiến thức mới, và sinh viên cũng ít tập trung hơn"

Giáo viên cũng phải đối phó với chương trình đổi mới giảng dạy. Một loạt cải cách từ năm 1997 đã thay đổi kiểu giáo dục ở Trung Quốc từ học vẹt sang kiểu giáo dục ở phương Tây, với việc nhấn mạnh suy nghĩ độc lập

Ông Wang Wu Xing, giáo sư tại Viện giáo dục Bắc Kinh, nói "Chúng tôi đang chuyển từ kiểu học lấy thầy làm trung tâm sang kiểu lấy sinh viên làm trung tâm. Nếu chúng tôi muốn có những tài năng hàng đầu, chúng tôi cần hàng triệu óc tò mò và óc phê phán, óc sáng tạo. Thế hệ mới sẽ phát triển khả năng nghiên cứu, tìm hiểu"

Tại nơi thí điểm kiểu dạy này – trường trung học số 1 Tianjin, nơi dạy học sinh trình độ lên tới cấp đại học. Năm nay, trường này đang thí điểm chương trình giảng dạy lịch sử phá vỡ mọi nguyên tắc truyền thống. Lần đầu tiên, ông Yan nói, học sinh được phép viết bài luận về lịch sử mà không đồng ý với kết luận trong sách giáo khoa về ý nghĩa chính trị, chẳng hạn như phong trào Nghĩa Hòa Đoàn chống lại chế độ thuộc địa

Yan giải thích "Nếu học sinh lập luận tốt, chúng sẽ có điểm tốt." Tuy nhiên, bài kiểm tra lịch sử này chỉ mới được áp dụng tại một trong ba trường trong khu vực. Ông nói thêm rằng "Để những câu trả lời này có thể được chấp nhận trong kì thi quốc gia vào đại học, chúng ta phải đợi xem"

Ông Wang Zhangmin, cựu giáo viên lịch sử tại trường nói "Kì thi này rất căng thẳng cho những sinh viên mong muốn

vào những trường đại học hàng đầu Trung Quốc. Rất ít sinh viên dám "xe rào" vì sợ đánh mất cơ hội"

Nỗi sợ hãi này là một cái phanh cho việc đổi mới. Giáo viên tại trường Tianjin, nơi tự hào vì có tỉ lệ học sinh cao nhất vào được những trường nổi tiếng, nói rằng áp lực nặng nề đến nỗi những sinh viên tài năng vẫn rất sợ hãi khi nói ý kiến khác với giáo viên hoặc phải tìm hiểu những chủ đề ngoài sách giáo khoa

Ở những trường bình thường cũng vậy, giáo viên không khuyến khích học sinh tìm hiểu ngoài chương trình

Xi Haixin, học sinh 17 tuổi ở một trường trung học tại Bắc Kinh, nói "Chúng em không có nhiều tranh luận trong lớp. Thỉnh thoảng chúng em muốn tranh luận về một đề tài nào đó, nhưng thầy giáo có quá nhiều điều phải dạy trong sách giáo khoa nên thầy bỏ qua để tranh luận"

Xi cũng biết rằng việc tranh luận là khó khăn trong một lớp có hơn 50 học sinh, trường hợp phổ biến ở Trung Quốc

"Người Nhện 3": đã xem rồi

Xi nói ngay cả khi thầy cô giáo không hài lòng với việc lướt web, Internet đã thay đổi chính em và thế hệ của em. "Bây giờ, tôi là một phần của xã hội quốc tế". Em cũng kể ra Miami Heat là đội bóng rổ ưa thích nhất, rhythm and blues (R&B) là loại nhạc ưa thích nhất, và "Người Nhện 3" là bộ phim hay nhất mà em đã từng xem thời gian gần đây. "Những đứa bạn cùng tuổi em luôn nghe cùng một loại nhạc và xem cùng một bộ phim"

Thầy giáo Wang Zhangmin nói "Vì sinh viên bây giờ học nhiều từ văn hoá nước ngoài, họ cảm thấy họ được toàn cầu hóa và quốc tế hóa hơn"

Thế hệ toàn cầu này sẽ thay đổi Trung Quốc đến đâu là chủ đề tranh luận của những người quan tâm tới thanh niên

Tony Hu hồ nghi "Tôi không chắc là chủ nghĩa cá nhân của chúng tôi có thể thay đổi điều gì xung quanh. Truyền thống Trung Quốc đã được xây đựng từ nhiều năm. Và nếu chúng tôi không thể thay đổi môi trường xung quanh, môi trường xung quanh sẽ thay đổi chúng tôi. Chúng tôi phải tồn tại"

Nhà nghiên cứu Sun Yun Xiao hi vọng nhiều hơn. "Ý thức tham gia việc xã hội của những đứa trẻ "sau 90" rất lớn". Ông cũng chỉ ra rằng "Ý thức dân chủ mạnh hơn, và đó là xu thế tất yếu"

Tại trường trung học số 1 Tianjin, Yan Ming đang đợi và nhìn. "Nếu những đứa trẻ này thật sự có cơ hội để suy nghĩ khác đi, kết quả sẽ giống như ở phương Tây. Chúng sẽ năng động hơn, tự giải quyết vấn đề tốt hơn, và đơn giản rằng chúng sẽ không làm những gì người khác bảo chúng phải làm."

(Peter Ford, báo Người phát thanh khoa học Thiên chúa giáo)

Nam Sơn biên dịch

KỶ NIỆM 40 NĂM SỰ KIỆN TẾT MẬU THÂN

Mùa xuân 2008 năm nay kỷ niệm 40 năm cuộc Tổng Tiến Công Tết Mậu Thân (TTCTMT) năm 1968. Hồ sơ Tết Mậu Thân cho đến nay vẫn tồn tại nhiều uẩn khúc và bí mật. Cách đánh giá về sự kiện này cũng theo nhiều chiều hướng khác nhau. Theo các sách lịch sử hiện đang được giảng dạy tại Việt Nam, TTCTMT là một thắng lợi to lớn về mặt chiến lược, gây choáng váng cho quân Mỹ và chính quyền Sài Gòn; và quan trọng hơn là đã tăng thêm sự chia rẽ, phản ứng phẫn nộ trong lòng dân chúng Mỹ và thế giới (trước đó được Chính phủ Mỹ trấn an rằng chiến trường Việt Nam đã bình ổn), tạo đà cho thắng lợi cuối cùng vào tháng 4/1975. Ngược lại, các tài liệu của Việt Nam Cộng Hòa (VNCH) luôn mạnh mẽ lên án TTCTMT của Cộng Sản (CS) là một cuộc tấn công tội ác, gây tổn thất to lớn về nhân mạng và tài sản cho dân thường; đồng thời ca ngợi tinh thần chiến đấu của quân lực VNCH và Mỹ đã đánh bại mưu đồ của CS.

Trong số báo này, Tạp Chí Phía Trước xin điểm lại những dấu mốc quan trọng trước, trong và sau cuộc TTCTMT. Đồng thời, chúng tôi xin giới thiệu bài viết của tác giả David Zabecki - một cựu quân nhân Mỹ đã từng trực tiếp tham gia những trận đánh tại Việt Nam cách đây 40 năm – đăng trên tạp chí Vietnam, Weider History Group.

Chúng tôi hy vọng chia sẻ cùng độc giả một góc nhìn khác từ phía những người Mỹ về sự kiện này từ khâu lên kế hoạch cho đến phương cách tiến hành cuộc TTC, cách họ nhận xét về hai Đại Tướng Nguyễn Chí Thanh và Võ Nguyên Giáp, vì sao chính người Mỹ coi bản kế hoạch TTC của Tướng Giáp là một "kiệt tác của binh pháp chiến tranh" với cả thành công và thất bại, những so sánh giữa TTCTMT với các trận đánh bất ngờ khác trong lịch sử chiến tranh thế giới...

Thông tin, cách dùng từ, quan điểm, nhận xét, đánh giá của tác giả trong bài viết cũng như thời gian biểu và các bảng biểu khác không nhất thiết phản ánh, trùng hợp với quan điểm của dịch giả Chinh Tâm và Tạp Chí Phía Trước.

Những mốc thời gian đáng chú ý trước, trong và sau cuộc Tổng Tiến Công Tết Mậu Thân

* Năm 1967:

- Ngày 7/7: Giới lãnh đạo Hà Nội ủng hộ kế hoạch của Tướng Võ Nguyên Giáp về một cuộc TTC ở miền Nam Việt Nam (MNVM).

- Ngày 29/10: Quân đội Bắc Việt (QĐBV) tấn công và nỗ lực chiếm đóng Lộc Ninh như một cuộc tập dượt cho TTC.

- Ngày 3/11: QĐBV bắt đầu tiến hành hàng loạt những trận đánh lớn tại Đak To nhằm phân tán lực lượng Mỹ và tập luyện kĩ chiến thuật, tăng cường khả năng phối hợp giao chiến.
- Ngày 17/11: Tổng thống Mỹ Lydon B. Johnson (TT Johnson) tuyên bố tại một cuộc họp báo: "Chúng ta hài lòng với những kết quả đang thu được".

- Ngày 19/11: Ban tổng tấn kế hoạch TTC của QĐBV bị phát hiện trong người những tù binh.

- Ngày 21/11: Tướng Westmoreland – Tổng Tư Lệnh (TTL) quân đội Mỹ tại chiến trường Việt Nam - dự đoán Mỹ có thể bắt đầu rút quân vào năm 1969.

- Ngày 21/12: TT Johnson thông báo riêng với các quan chức Australia về những cuộc tấn công cam tử được dự đoán sắp xảy ra.

*** Tháng 1/1968:**

- Ngày 10/1 Tiên liệu trước một cuộc tấn công, Trung Tướng Frederick Weyland thuyết phục TTL Westmoreland đưa các đơn vị chiến đấu quan trọng trở lại vùng quanh Sai Gòn.

- Ngày 17/1 Trong Thông điệp Liên Bang, TT Johnson nhắc tới cuộc chiến tại Việt Nam "Quân địch vẫn tiếp tục hy vọng có thể bẻ gãy ý chí của quân đội Hoa Kỳ. Họ đã nhầm."

- Ngày 21/1 QĐBV bao vây căn cứ Thủy Quân Lục Chiến (TQLC) của Mỹ tại Khe Sanh, tấn công căn cứ này bằng hỏa tiễn, pháo cối, các loại súng cầm tay và tự động. Hầu như toàn bộ kho đạn dược và phần lớn kho nhiên liệu của TQLC Mỹ bị phá hủy.

- Ngày 22/1 TTL Westmoreland cho báo chí biết ông dự đoán một cuộc tấn công lớn của quân địch sẽ xảy ra trùng với dịp Tết.

- Ngày 29/1 Bắt đầu đợt ngừng bắn trong dịp Tết.

- Ngày 30/1 Những cuộc tấn công bất ngờ, sớm trước một ngày theo dự định, được Việt Cộng (VC) tiến hành chớp nhoáng tại Đà Nẵng và Hội An.

- Ngày 31/1 Khoảng 84.000 du kích Việt Cộng (Mặt Trận Dân Tộc Giải Phóng Miền Nam Việt Nam) và quân đội chính quy Bắc Việt (BV) đồng loạt tấn công những cứ điểm chiến lược, các mục tiêu quân sự và dân sự trải khắp MNVN, bao gồm cả Huế, Đà Nẵng, Cần Thơ, và Bến Tre. Những cuộc tấn công bất ngờ nhất xảy ra ngay trong nội thành Sài Gòn, tại căn cứ không quân Tân Sơn Nhất, Đại Sứ Quán Mỹ và Đình Tổng Thống VNCH.

*** Tháng 2/1968:**

- Ngày 1/2 Một du kích VC bị xử tử ngay trên đường phố Sài Gòn bởi một sĩ quan cảnh sát VNCH, trước sự chứng kiến của phóng viên ảnh thuộc hãng thông tấn AP và quay phim của hãng truyền hình NBC. Ngay ngày hôm sau, tấm ảnh và đoạn phim ghi lại cảnh xử tử du kích VC xuất hiện hàng loạt trên trang nhất các báo và đài truyền hình Mỹ.

- Ngày 2/2 TT Johnson gọi cuộc TTCTMT là một thất bại của quân địch nhưng cảnh báo những cuộc tấn công dữ dội hơn có thể sẽ xảy ra.

- Ngày 7/2 Bản tin của hãng AP về trận chiến tại Bến Tre trích lời một quan chức Mỹ: "Thật không cần thiết khi phá hủy một thị trấn để giành lấy quyền kiểm soát nơi đó".

- Ngày 8/2 Thượng nghị sĩ (TNS) Robert Kenedy đưa ra cảnh báo: "Sự đau đớn bao trùm lên một chính sách ảo tưởng mà chúng ta đang theo đuổi".

- Ngày 13/2 Lầu Năm Góc (LNG) thông báo 10.500 quân tăng viện đang trên đường tới Việt Nam.

- Ngày 18/2 Khoảng 45 thành phố và cứ điểm ở khắp MNVN bị pháo kích bởi các tay súng CS.

- Ngày 23/2 Nhật báo The Wall Street nhận định: "Người Mỹ nên chuẩn bị sẵn sàng tâm lý, nếu như hiện tại vẫn còn chưa, trước viễn cảnh toàn bộ những nỗ lực của chúng ta ở Việt Nam sắp vỡ tan ra thành từng mảnh".

- Ngày 24/2 Những đội quân BV cuối cùng bị đánh bật khỏi Huế, trước đó 5.800 thường dân bị VC hành quyết.

- Ngày 25/2 TTL Westmoreland cho giới báo chí biết ông lạc quan về tình hình nhưng có thể vẫn cần thêm quân số tăng viện.

- Ngày 27/2 Trong phần bình luận cuối bản tin thời sự của hãng truyền hình CBS, người dẫn chương trình Walter Cronkite gọi Việt Nam là một "thế cờ bí" và nói rằng thương lượng đàm phán là lối thoát duy nhất của cuộc chiến. Nhận xét này được TT Johnson mỉa mai đáp lại: "Nếu tôi mà thua nước cờ Cronkite, cả đất nước sẽ thua".

- Ngày 28/2 TT Johnson ha lệnh cho Bộ trưởng Quốc Phòng Clifford nghiên cứu đề nghị của LNG muốn gửi thêm 206.000 quân Mỹ tới Việt Nam.

* Tháng 3/1968

- Ngày 1/3 Lực lượng TQLC Mỹ tại Khe Sanh đẩy lùi đợt tấn công cuối cùng của quân BV.

- Ngày 8/3 TTL Westmoreland nhận thông báo của Tướng Earle G. Wheeler từ Washington rằng đề nghị tăng quân đã "hoàn toàn bị bác bỏ".

- Ngày 10/3 Báo New York Times thuật lại đề nghị tăng viện 206.000 quân của TTL Westmoreland nhằm "giành lại thế thượng phong". Thông tín viên Frank McGee của hãng NBC nhận định Mỹ đang thua trong cuộc chiến này.

- Ngày 11/3 Báo Newsweek tường thuật từ Khe Sanh, kêu gọi hòa bình.

- Ngày 12/3 TT Johnson chìm trong thất vọng khi bị TNS Eugene McCarthy đánh bại trong cuộc bầu cử sơ bộ bang New Hamsphire, chỉ giành được vỏn vẹn 300 phiếu hầu.

- Ngày 14/3 TT Johnson bác bỏ lời đề nghị của TNS Robert Kenedy – theo đó TNS Kenedy sẽ hủy bỏ chiến dịch tranh cử tổng thống với Johnson, bù lại đương kim TT Johnson phải từ bỏ chiến lược chiến tranh Việt Nam hiện thời và thành lập một hội đồng, trong đó có Kenedy, để vạch ra lộ trình mới cho cuộc chiến.

- Ngày 16/3 TT Johnson quyết định gửi thêm từ 35.000 đến 50.000 quân tới Việt Nam Robert Kenedy tuyên bố sẽ ra tranh cử tổng thống với tư cách người của đảng Dân Chủ Trung úy William Calley dẫn đầu 105 lính Mỹ thuộc Đại đội C, Tiểu đoàn 1, Sư đoàn Bộ binh 20 tiến vào Mỹ Lai, gây nên vụ tham sat giết hại 350 người trong số 700 dân làng

- Ngay 22/3 TT Johnson thông báo Đại tướng General Creighton Abrams sẽ thay thế Đại tướng Westmoreland trong cương vị TTL quân đội Mỹ tại chiến trường Việt Nam

- Ngày 30/3 Cuộc thăm dò của hãng Gallup cho thấy sự tín nhiệm của người Mỹ đối với đương kim TT Johnson xuống tới mức thấp kỷ lục, chỉ đạt 36%, sự ủng hộ của người dân Mỹ đối với cách điều khiển cuộc chiến Việt Nam của TT thậm chí còn thấp hơn, chỉ đạt 26%

- Ngày 31/3 Trong bài phát biểu đầu tiên kể từ sự kiện TTCT-MT, TT Johnson tuyên bố tạm hoãn ném bom miền Bắc Việt Nam (MBVN), bày tỏ sự sẵn sàng thương lượng đàm phán với Hà Nội, và khiến cả nước Mỹ bất ngờ khi thông bao sẽ không tiếp tục tranh cử tổng thống

* Tháng 4/1968
- Ngày 3/4 Chính phủ MBVN đồng ý gặp đại diện phía Mỹ để bước đầu cùng soạn thảo kế hoạch hội đàm hòa bình

- Ngày 5/4 Cuộc vây hãm tại Khe Sanh kết thúc sau 76 ngày

Những con số đáng nhớ của cuộc Tổng Tiến Công Tết Mậu Thân

* Tương quan lực lượng trong tháng 1/1968
84.000 lính chính quy Quân đội Bắc Việt và đu kích Việt Cộng (MTDTGPMNVN) được huy động trong chiến dịch
525.000 quân Mỹ đang có mặt tại Việt Nam

* Những mục tiêu bị tấn công ở Miền Nam Việt Nam

5 thành phố tự trị

36 tỉnh lỵ

64 quận lỵ

50 thôn làng

* Con số thương vong và tổn thất

58.000 lính chính quy Quân đội Bắc Việt và đu kích Việt Cộng (MTDTGPMNVN) tử trận

4.954 lính chính quy Quân đội Việt Nam Cộng Hòa tử trận

3.895 lính Mỹ tử trận

14.300 thường dân tử nạn

24.000 thường dân bị thương

70.000 ngôi nhà bị phá hủy

630.000 người dân phải di tản

40 năm sau Tết Mậu Thân – Hồi ký của một cựu quân nhân Mỹ

David T. Zabecki

Thật khó tin rằng 40 năm đã trôi qua kể từ cuộc TTCTMT. Đối với chúng tôi, những người đã trải qua thời điểm đó, cái cảm giác nhận được lệnh báo động vào lúc nửa đêm về sáng ngày 31/1/1968 dường như mới vừa xảy ra hôm qua thôi. Những diễn biến lớn đang tới. Hầu như tất cả các tướng lãnh và quan chức cấp cao đều cảm nhận được sức nóng. Nhưng đối với những người lính chúng tôi, mọi chuyện chỉ đơn giản là thu xếp quần trang, quân dụng rồi đi chuyến.

Câu chuyện dài về TMT thực sự bắt đầu từ tháng 7/1967, khi một viên tướng hàng đầu của QĐBV qua đời tại một bệnh viện quân y ở Hà Nội. Trong vòng nhiều năm, cái chết của Đại Tướng Nguyễn Chí Thanh luôn được giải thích là do bom B52 dội trúng khu chỉ huy của ông tại MNVN. Tuy nhiên, những bằng chứng gần đây cho biết nguyên nhân chết của ông không liên quan đến chiến sự. Cho dù là vì nguyên nhân nào đi chăng nữa, cái chết của Tướng Thanh vào thời điểm đó đã có tác động to lớn tới những quyết định của Chính quyền Bắc Việt (CQBV) dẫn tới TTCTMT và sau đó là kết cục bi thảm của cuộc chiến này.

Tướng Thanh là TTL của QĐBV tại miền Nam. Ông là một trong hai tướng bốn sao duy nhất của QĐBV vào thời điểm đó, cùng với Bộ trưởng Quốc Phòng Võ Nguyên Giáp. Đồng thời, ông nắm một quyền lực chính trị với 17 năm là thành viên trong Bộ Chính Trị (BCT) - cơ quan nắm quyền lãnh đạo của BV. Thêm vào đó, Tướng Thanh luôn là người phản đối chính sách đối đầu trực tiếp với quân Mỹ của Tướng Giáp. Nhưng tiếng nói đối lập đó giờ đã không còn cơ hội cất lên. Ngay lập tức sau lễ Quốc Tang ngày 7/7/1967 dành cho Tướng Thanh, BCT nhóm họp để cân nhắc kế hoạch táo bạo của Tướng Giáp muốn đẩy nhanh cuộc chiến tới thắng lợi cuối cùng.

Vào thời điểm này, diễn biến cuộc chiến vẫn đang theo chiều hướng bất lợi cho phía CS. Kể từ sau trận chiến đẫm máu tại thung lũng Ia Drang năm 1965, QĐBV cũng như lực lượng du kích VC (MTDTGPMNVN) của Tướng Thanh ở miền Nam hứng chịu thất bại trong tất cả các cuộc đương đầu với quân Mỹ. Tướng Thanh luôn cho rằng thất điển rõ khi cố gắng đương đầu trực tiếp với hỏa lực vượt trội và tính cơ động của quân Mỹ. Ông muốn thu nhỏ quy mô các chiến dịch, thay vào đó tiến hành

phương thức chiến tranh du kích trường kỳ, từng bước bào mòn ý chí chiến đấu của người Mỹ. Tuy nhiên, Tướng Giáp – người hùng Điện Biên Phủ 13 năm về trước – lại muốn làm nên một kỳ tích nữa bằng việc nhanh chóng đánh quỵ quân lực Mỹ. Sau khi Tướng Thanh chết, đã không còn tiếng nói đối lập nào với Tướng Giáp trong BCT.

Chìa khóa dẫn đến kế hoạch của Tướng Giáp là ý tưởng "Tổng Tiến Công" sao chép từ học thuyết của CS Trung Quốc. Một "Cú Đấm kép" được chờ đợi tung ra khi "Tổng Tiến Công" kéo theo "Tổng Nổi Dậy" – người dân MNVN sẽ đồng loạt đứng lên đi theo lý tưởng CS và lật đổ chính quyền Sài Gòn. Ý tưởng "Tổng Nổi Dậy" là một nét riêng biệt của Việt Nam trong học thuyết cách mạng.

Kế hoạch của Tướng Giáp được dự đoán sẽ thành công dựa trên ba giả định. Thứ nhất, quân đội VNCH sẽ bị bất ngờ, không kịp trở tay và sụp đổ trước "Tổng Tiến Công". Thứ hai, người dân MNVN sẽ đồng khởi đứng lên, đi theo CS và tạo nên cuộc "Tổng Nổi Dậy", và Thứ ba, choáng váng vì những đòn tấn công bất ngờ, quyết tâm bám trụ chiến trường Việt Nam của người Mỹ sẽ bị bẻ gãy.

Thời điểm của cuộc TTC được ấn định vào dịp Tết Mậu Thân năm 1968. Tết luôn là dịp lễ quan trọng nhất trong năm của người Việt Nam mà người phương Tây khó có thể hiểu được tầm quan trọng của nó. Tết giống như dồn tất cả những dịp lễ Giáng Sinh, lễ Tạ Ơn, Ngày Độc Lập 4/7 và ngày sinh nhật của bạn vào làm một.

Công việc xây dựng kế hoạch cũng như phương thức tiến hành TTCTMT của Tướng Giáp là một kiệt tác về mưu mẹo đánh lừa trong binh pháp chiến tranh. Những chỉ dẫn của ông được gửi xuống từng đơn vị ngoài mặt trận, nhưng thời điểm chính xác và các mục tiêu cụ thể của mỗi đơn vị được giữ kín đến tận phút chót. Bắt đầu từ mùa thu năm 1967, Tướng Giáp liên tiếp tổ chức những trận đánh đẫm máu nhưng có vẻ vô nghĩa tại các khu vực biên giới và những vùng phía Bắc MNVN giáp Khu Phi Quân Sự (PQS). Ngày 29/10, Trung đoàn 273 của VC (MTDTGPM-NVN) tấn công quận lỵ Lộc Ninh, nằm trong khu vực được gọi là "Lưỡi câu" phía Tây Bắc Sài Gòn. Ngày 23/11, Trung đoàn 4 QĐBV mở một cuộc tấn lớn vào Dak To. Đầu tháng 1/1968, nhiều sư đoàn QĐBV tập trung bao vây tiền đồn quân sự đơn độc của TQLC Mỹ tại Khe Sanh, gần Khu PQS.

Tất cả những cuộc tấn công này đều nằm trong "chiến dịch ngoại vi" của Tướng Giáp nhằm kéo giãn các đơn vị quân Mỹ ra khỏi các khu vực thành thị và đẩy họ về phía biên giới. Phần lớn các trận đánh do QĐBV tiến hành, trong khi các đơn vị VC của MT-DTGPMNVN di chuyển vào các vị trí sẵn sàng cho cuộc TTC, thu mình cùng cố kho quân nhu và tập luyện chuẩn bị chiến đấu. Sau cuộc tấn công của Trung đoàn 273 của VC tại Lộc Ninh, những tài liệu thu giữ được từ tù binh CS đã tiết lộ mục đích của trận đánh này nhằm giúp VC tích lũy kinh nghiệm chiến đấu. Giới lãnh đạo CS muốn lợi dụng giai đoạn ngưng bắn trong dịp Giáng Sinh 1967 để trục lợi. Các tướng lãnh cao cấp của họ lợi dụng lệnh ngừng bắn để tiến hành thăm dò những mục tiêu đã được ấn định. Kế hoạch đó được tiến hành nhằm chơi canh bạc lớn của Tướng Giáp vào những ngày đầu năm 1968.

***

Cuộc TTCTMT đã đạt được thành công về mặt chiến lược khi

gây được bất ngờ, cho dù thất bại ở mức độ chiến thuật khi tình báo Mỹ đã phát hiện ra kế hoạch tấn công trong dịp nghỉ lễ. Trung Tướng Fred Weyland, tư lệnh Quân đoàn II của Mỹ và là cựu sỹ quan tình báo trong Thế Chiến II, đã dự báo những biến động trên quy mô lớn có thể sắp xảy ra. Ông thuyết phục Đại Tướng William Westmoreland cho tái triển khai 13 tiểu đoàn dưới quyền của mình áp sát Sài Gòn vào giữa tháng 1/1968. Kết quả là lực lượng quân Mỹ không hoàn toàn bị bất ngờ khi cuộc tấn công nổ ra. Các trận chiến trên khắp lãnh thổ MNVN đều chấm dứt sau vài ngày, tuy nhiên, tại các địa điểm như Sài Gòn, Chợ Lớn, Huế và Khe Sanh, giao tranh kéo dài hàng tuần.

Kế hoạch của Tướng Giáp đã thất bại tại hai trong số ba gia đình đã nêu phía trước. Người dân MNVN không hề đứng lên, đi theo lực lượng CS. Cuộc "Tổng Nổi Dậy" đã không xảy ra, ngay cả ở Huế là nơi quân CS nắm giữ hoàn toàn thành phố trong khoảng thời gian lâu nhất. Quân lực VNCH cũng không hề sụp đổ. Họ bị tấn công dữ dội ở một vài nơi nhưng đã đánh trả rất tốt.

Chỉ có một bên chịu thua nặng nhất trong TTCTMT, đó là VC. Các du kích CS ở miền Nam tiến hành những cuộc tấn công chịu yếu, và hạ chịu thương vong nhiều nhất. Các cơ sở du kích, được phát triển và hoạt động bí mật trong nhiều năm, giờ đây bị lộ và nhanh chóng bị phá hủy. Kể từ thời điểm này, Chiến Tranh Đông Dương lần Thứ Hai hoàn toàn chỉ còn do quân MBVN tiến hành. Lực lượng VC – MTDTGPMNVN không bao giờ còn có thể phát triển trở lại thành một lực lượng mạnh như trước. Khi MNVN sụp đổ vào Tháng Tư năm 1975, đó là chiến thắng của các quân đoàn QĐBV.

Tuy vậy, kế hoạch của Tướng Giáp đã đúng ở giai đoạn thứ ba khi nhắm vào quyết tâm chiến đấu ở Việt Nam của người Mỹ. Nhân dân khắp thế giới, đặc biệt là người Mỹ, sững sốt trước sức mạnh tấn công của CS. Những chiến thắng vang dội trên khắp các chiến trường của quân đội Mỹ và quân lực VNCH cũng không thể nào xóa nhòa những hình ảnh chết chóc, thảm khốc khắc sâu trong tâm trí công luận. Vậy là, một mặt người Mỹ buộc Tướng Giáp chấp nhận thất bại đau đớn nhất về mặt chiến thuật, mặt khác lại trao cho ông ta chiến thắng hiển hách nhất về mặt chiến lược. Điều này khiến TTCTMT mãi mãi là một trong mâu thuẫn lớn nhất trong lịch sử những trận chiến mang tính chất quyết định trên thế giới.

Quân đội Mỹ bị bất ngờ, nhưng vẫn giành phần thắng. Các tướng lãnh Hoa Kỳ biết rằng quân địch đã bước tới đường cùng, và đây là thời điểm để kết liễu đối phương. TTL Westmoreland và Chỉ huy Bộ Tư Lệnh Hỗn Hợp Liên Quân – Đại Tướng Earle G. Wheeler cùng đưa ra bản yêu cầu tăng viện thêm 206.000 quân nhằm tận dụng sự tan rã hỗn loạn của CS. Kế hoạch này bị nhân viên Nhà Trắng để lộ cho giới báo chí biết và thông tin đến tai công chúng vào ngày 10/3/1968. Công luận Mỹ đồng ý rằng việc tăng quân là cần thiết để phục hồi sau những tổn thất nặng nề, nhưng kèm theo lời buộc tội Chính phủ Mỹ đã lừa dối người dân. Đây là một bước ngoặt về tâm lý chiến. Chưa đầy ba tuần sau, TT Johnson tuyên bố sẽ không tiếp tục ra tranh cử nhiệm kỳ mới. Nhà quân sử học của Mỹ - Thiếu Tướng S. L. A. Marshall sau này tổng kết về TTCTMT: "Một chiến thắng huy hoàng bỗng chuyển thành một thất bại đau đớn do những tính toán sai lầm, thiếu can đảm, cố vấn tồi, lụn bại trong lãnh đạo, và làn sóng thất bại trào dâng".

Tuy nhiên, TMT chưa phải là cuộc tấn công gây bất ngờ nhất. Lịch sử quân sự thế giới đầy ắp những cuộc chiến đã đảo ngược từ thua thành thắng nhờ vào canh bạc cuối cùng. Chỉ riêng trong vòng nửa đầu thế kỷ 20 đã có ít nhất ba chiến dịch táo bạo điển hình.

Vào tháng 3/1918, quân Đức mở một cuộc tấn công lớn với tên gọi "Chiến Dịch Michael", con được biết đến với cái tên khác là "Trận Chiến của Hoàng Đế". Mục tiêu của chiến dịch là hạ gục và loại bỏ quân Anh khỏi vòng chiến trước khi lực lượng tiếp viện của Mỹ kịp tới nơi và giúp cân bằng thế chiến lược với người Đức. Giống như TMT, thời điểm của cuộc tấn công này không phải là điều quá bất ngờ với Khối Hiệp Ước, nhưng vẫn tạo nên những sóng gió do quy mô và cường độ của trận đánh. Chiến Dịch Michael là một trong những thành công lớn nhất về mặt chiến thuật trong Thế Chiến I, nhưng lại là một thất bại mang tính chiến lược. Người Đức đã thất bại trong mục tiêu phá vỡ ý chí quyết tâm và sự tự tin của Khối Hiệp Ước, và sau cùng cũng chịu thua trong Thế Chiến.

Người Đức cố gắng làm điều tương tự vào tháng 12/1944. "Trận chiến Bulge" lần này tương chừng hoàn toàn gây bất ngờ, nhưng cuối cùng lại trở thành một thất bại cả về chiến thất và chiến lược, và nước Đức thêm một lần nữa thất bại trong Thế Chiến II.

Quân đội Mỹ tiếp tục bị tấn công bất ngờ vào cuối tháng 10/1950. Thời điểm này, sức kháng cự của quân Bắc Hàn giữa vĩ tuyến 38 và sông Yalu tương như đã hoàn toàn bị bẻ gãy (1). Thế nhưng từ ngày 14/10 đến 1/1, Trung Quốc đã đưa được 180.000 quân vượt sông Yalu và hoàn toàn gây bất ngờ khi tấn công Quân đoàn số 8 của Mỹ. Chiến dịch này đem lại thành công trên cả hai phương diện chiến thuật và chiến lược, và kết quả là bán đảo Triều Tiên vẫn còn chia đôi đến tận ngày nay.

Bốn chiến dịch đã nêu là bốn ví dụ tiêu biểu cho những cuộc tấn công táo bạo, những canh bạc cuối cùng đem lại thành công hay thất bại về mặt chiến thuật hay chiến lược. Chẳng hạn như Chiến Dịch Michael cho thấy thành công về mặt chiến thuật nhất thời không đảm bảo cho thắng lợi chiến lược cuối cùng. Bài học rút ra ở đây là sự đánh giá cuối cùng về một chiến dịch, coi đó là thắng lợi hay thất bại, thường không được quyết định bởi bên bị tấn công. Giống như Napoleon đã từng nói: "Trong chiến tranh, sức mạnh tâm lý gấp ba lần sức mạnh thể chất" (2). Trong tương lai, chúng ta nên nhớ kỹ bài học này.

(1) Vĩ tuyến 38 là đường ranh giới phân chia hai miền Nam – Bắc của bán đảo Triều Tiên. Sông Yalu (phiên âm là sông Áp Lục) là biên giới tự nhiên giữa Trung Quốc (phía bắc sông) và Bắc Hàn (phía nam sông). "Giữa vĩ tuyến 38 và sông Yalu" ý muốn nói trên cả lãnh thổ Bắc Hàn từ Bắc chí Nam, quân CS đã hoàn toàn bị đánh bại bởi quân Nam Hàn và quân Mỹ.

(2) Ý tác giả muốn nói: Sự nhân định một chiến dịch là thắng hay bại thường thuộc về phe chủ động tấn công chứ không dành cho phe bị tấn công. Trong TTCTMT, bên VNCH và Mỹ coi đó là thất bại của CS. Ngược lại bên Bắc Việt – bên chủ động tấn công coi đó là thắng lợi, do đó được tiếp thêm sức mạnh tinh thần để tiến tới giành chiến thắng chung cuộc năm 1975.

Chinh Tâm (biên dịch và chú thích)

Có bạn thắc mắc sao không thấy phần tiếp theo trong Phía Trước số 8, mục "Bạn đọc và Phía Trước" kỳ 2 gộp lại cho bạn nào có ý kiến thì cứ thư về Phía Trước nhé!

Kỳ 2 này có hai bài viết của các bạn đọc gửi về bài viết của tác giả Bùi Nguyễn Quý Anh. Các bạn thư tìm đọc lại hai bài viết "Có "hậu" để "tiến" rộn ràng" và "Văn hóa Việt Nam phải chăng chỉ có phở?" lần lượt trên Phía Trước số 8 và số 9.

"Văn hóa đã được chấp vào thương trường, thì lợi nhuận chính là một trong những yếu tố quyết định sống còn. Song cũng biết, dù lợi nhuận là một trong những yếu tố quyết định, nhưng uy tín, hay nói cho oai là "cái hậu", mới đáng lưu tâm nhất." – Trích "Có "hậu" để "tiến" rộn ràng"
(Bùi Nguyễn Quý Anh – Tr. 5)

"[illegible] Chính vì thế, không những [illegible] Việt Nam [illegible] Trung Quốc [illegible] Việt Nam [illegible] Mỹ [illegible]"

"[illegible] Chính vì thế [illegible] Việt Nam [illegible] Chính vì thế [illegible] Việt Nam [illegible] Việt Nam [illegible] Việt Nam

MÁY BAY KHÔNG NGƯỜI LÁI

Máy bay không người lái (unmanned aerial vehicle, UAV) hiện đang là một trong những công nghệ hàng không hiện đại hàng đầu. Không chỉ là một công cụ đắc lực cho hoạt động an ninh quốc phòng, nó còn phục vụ một cách hữu hiệu cho đời sống xã hội. Vậy, bạn biết gì về công nghệ này? Nó được hình thành ra sao và hoạt động thế nào? Công nghệ này, dù hiện đại, nhưng có phải là xa lạ với châu Á và Việt Nam hay không? Câu trả lời của tác giả Hậu Phú trong bài viết này chắc hẳn sẽ khiến chúng ta thêm suy tư về nền an ninh quốc gia trước sự phát triển như vũ bão của khoa học quân sự thế giới.

Như tên gọi của nó, máy bay không người lái hoàn toàn không có phi công trong "phòng lái". Những người phi công có thể điều khiển chiếc máy bay - hay cả một tiêu đội máy bay được trang bị trí khôn nhân tạo - ở hầu như bất cứ nơi nào trên thế giới thông qua vệ tinh. Và "phòng lái" trên máy bay không người lái chỉ là những chiếc hộp đen trên được trang bị hệ thống máy vi tính điều khiển và cảm biến. Tùy theo phi vụ, có một hoặc hai phi công cho mỗi chuyến bay.

UAV có nhiều chức năng bao gồm quốc phòng và dân sự. Khi được dùng trong quân đội, UAV được trang bị hệ thống cảm biến với chức năng trinh thám, và vũ khí dùng để tấn công từ trên cao. Về mặt dân sự, UAV được dùng trong các hoàn cảnh gây nguy hiểm cho con người như đo thám cháy rừng, do thám núi lửa, truy lùng tội phạm, và các nghiên cứu khoa học. Có người đưa rằng UAV rất được ưa chuộng trong trường hợp 3-D—"dull, dirty, dangerous", nghĩa là "vừa chán, vừa đơ, vừa nguy hiểm".

Khi nói đến UAV, người ta thường nhắc đến cả một hệ thống, bao gồm ít nhất ba yếu tố chính: trạm điều khiển, máy bay, và công nghệ cảm biến. Thông thường một công ty muốn nắm vững thị trường sẽ cung cấp cả ba yếu tố trên cho khách hàng, theo kiểu one-stop-shop, để bảo đảm các tính năng hoạt động với nhau một cách suôn sẻ.

Lịch sử

Theo các chuyên gia hàng không, UAV đầu tiên có lẽ là chiếc Aerial Target của giáo sư người Anh tên Archibald Montgomery Low sáng chế năm 1916. Theo đúng nghĩa thì Aerial Target là một chiếc máy bay được điều khiển từ xa qua sóng radio giống như những món đồ chơi ngày nay.

Trải qua Thế Chiến I và II, UAV được phát triển theo thời gian để đáp ứng nhu cầu của quân đội. Tiêu biểu nhất cho thời điểm này là những chiếc được chế tạo để huấn luyện các tay súng phòng không. Sau Thế Chiến II, động cơ phản lực được dùng cho những chiếc như Teledyne Ryan Firebee I vào thập niên 1950.

Với sự ra đời của máy tính nhanh hơn và nhỏ hơn trong thập niên 1980 và 1990, lịch sử hàng không đã chứng kiến một sự biến đổi nhanh chưa từng có. UAV được trang bị hệ thống điều khiển để có thể hoàn toàn tự bay theo đường bay đã định trước nhờ vào hệ thống định vị vệ tinh (GPS). Thêm vào sự phát triển của kỹ nghệ vật liệu hợp chất (composite materials) như sợi carbon và polymer, UAV trở nên nhẹ hơn nhưng lại có thể chuyên chở nhiều bộ phận cảm biến đa chức năng. Nhiều tính thực dụng như tiếp ứng nhiên liệu trên không, tự động đáp, tự động tránh va chạm trên không, bay theo đội hình, v.v. không còn là độc quyền của máy bay có người lái. Những yếu tố quan trọng này giúp cũng cố địa vị của UAV trong ngành hàng không không gian (HKKG).

Quân chức quân đội trong khối NATO (North Atlantic Treaty Organization) và các nước có công nghệ HKKG tiên tiến đã nhìn thấy tiềm năng UAV mang lại. Yếu tố "không người" giúp cho

UAV được san xuất với gia re hơn Khi được đùng tuong ca quốc phòng và dân dụng, sự an toàn cua phi hành đoàn không còn là vân đề quan trọng Điều đó có nghĩa là chi số an toàn trong thiết kê không cần thiết phải cao như trường hợp mày bay có người lái UAV có kha năng chứa nhiều nhiên liệu đê có thê bay liên tục vài ngay liên ma không cần đáp Lợi điêm này giúp tiết kiệm chi phi hoạt động rất lớn trong việc trinh sát, cung cấp tình bao, hay quan sát tham họa do thiên nhiên gây ra

Chức năng

UAV có thê thực hiện nhiêu chức năng khác nhau Hâu hết các chức năng liên quan đên cam biên từ xa Các thiết bi cam biên bao gôm quang phô điện tư, sinh học, và hoa học

Cảm biên băng quang phô điện từ bao gồm đơn gian như máy quay phim, chụp hình cho đên tôi tân hơn như cảm nhiệt qua tia hồng ngoai, radar, cảm biên song cực ngăn (microwave) và cực tím (ultraviolet) Cảm biên sinh học có kha năng phat hiện vi sinh vật trong không khí Cam biên hóa học đùng laser spectroscopy đê phân tích nông độ các chất nguyên tô trong không khí

Ngoài chức năng cam biên, UAV còn được dùng trong các trương hợp nguy hiêm Một thi dụ là chiêc Aerosonde cân nặng 16 kg, thuộc công ty Aerosonde Pty Ltd, Uc, có thê bay cân bên cơn bão và truyên dữ liệu trực tiêp vê Trung tâm Bão Quốc gia tai tiêu bang Florida, Hoa Kỳ Aerosonde co thê bay và đo lường áp suất và nhiệt độ gân mặt nước biên - chuyện ma máy bay co người lái khó có thê làm một cách an toàn

Một thi dụ khác la chiêc Ikhana, cân nặng 4 500 kg, cua Cơ quan Hang không Vũ trụ Hoa Kỳ (NASA), do hai trung tâm Dryden và Ames phụ trach, được dùng trong hoạt động chống chay rừng Được trang bi với hệ thống cam biên hồng ngoai dưới cánh máy bay, Ikhana xác định vi trí ngọn lửa và điêm nóng cũng như phân tích sự tăng hay giam nhiệt độ Công nghệ cam nhiệt cua Ikhana co thê nhìn xuyên qua khoi và bụi đay đặc đê kêt hợp hình anh trực tiêp vê vùng bị chay Trong cùng một lúc, các hình anh này được truyên về trung tâm NASA ở California, Hoa Kỳ, va được kêt hợp với Google Earth đê tao nên một tâm ban đô ba chiêu không gian Theo dữ liệu được cập nhật liên tục, các nha chức trach điều động linh cứu hoa và máy bay chữa chay đên các vùng bị anh hương đê dập tăt lửa một cach hiệu quả

Ikhana với hê thông cam biên nhiệt-hồng ngoai co thê nhìn xuyên qua khoi và bụi dày đặc, Trong hình là đai núi vùng San Diego, Hoa Kỳ, ngày 24 thang 10, 2007, với đường lửa hiện rõ [Anh NASA Dryden Flight Research Center]

UAV tại Châu Á

Hơn một thập niên qua, Nhật đã chứng kiên sự phat triên liên tục cua máy bay không người lái Vào mua he, may bay trực thăng không người lái được đùng đê phun thuốc trù sâu trên các đồng lúa Ngoài áp dụng trong nông nghiệp và công nghiệp, UAV còn được dùng trong việc quay phim, chụp ảnh, và quan sát địa hình Nghệ thuật phim ảnh cũng nhân được không ít đong gop từ UAV Hiện tai có hơn 2 000 máy bay trực thăng không người lai và hơn 8 000 phi công Đây la những con số đáng kê nêu so sanh với dưới 800 máy bay trực thăng có người lai (không thuộc vê nhà nước) và hơn 3 600 phi công chuyên nghiệp tai Nhật

Băt đầu từ năm 2000, một số núi lửa ở Nhật đã co những hoat động bât thương khiên cho nhu cầu do thám tăng cao UAV có nhiêu lợi thê trong việc đo thám nguy hiêm Cơ quan Phát triên Hokkaido đã đùng máy bay trực thăng không người lai của công ty Yamaha đê do thám núi Usu từ khi đo Từ năm 2001 đên nay, Cơ quan Khi tượng Nhật đang dùng chiêc RPH-2A của tập đoan Công nghệ năng Fuji đê do tham núi lửa trên đao Miyake

Singapore la một đao quốc với hơn 4,5 triệu dân sô nhưng được xem la một nước có nhiêu UAV trên đâu người nhât thê giới Nằm giữa hai nước lang giêng co đông dân Hồi giáo la Indonesia và Malaysia, quân lực Singapore bảo vệ an ninh quốc gia ngay đêm Theo phó chu tich Cơ quan Khoa học và Công nghệ Quốc phòng, ông Tan Peng Yam, "sự sinh tôn va thinh vượng [của Singapore] đêu nhơ vao an ninh quốc gia" [1] Vì vậy Singapore tin tương rằng kỹ nghệ UAV la cach nhanh nhất va co hiệu qua nhất đê lam công việc trinh sat trên hiên cũng như trên đất liên Chính phủ, quân đội, cảnh sat, các đai học và trung tâm nghiên cứu, và các tập đoan công nghiệp đêu sát cánh cộng tác, đưa Singapore trở thanh một nước đứng hàng đầu về công nghệ "không người"

Với số tiên đầu tư 5 tỷ USD mỗi năm, Singapore la nước chi tiêu nhiêu nhât cho quốc phong ở khu vực đông nam Á' Hiên tai nha cung cấp UAV lớn nhất cho Singapore là Israel

Ở Đài Loan, ngoai một số UAV mua lai của Uc, Israel và Hoa Kỳ thì còn co một sô do Viện Khoa Học và Kỹ Thuật Trung Sơn chê

Không gian Xưa - Nay

tạo. Con số UAV chính thức ở Đài Loan là bao nhiêu khó mà xác thực, nhưng chuyện Đài Loan đang âm thầm tự chế tạo công nghệ UAV là không chối cãi được. Vào tháng 10 qua, Đài Loan đã tổ chức Ngày Quốc gia mà trong đó có một buổi duyệt binh vũ trang. Đây là lần đầu tiên sau 16 năm Đài Loan lại ăn mừng ngày lễ này kể từ đầu thập niên 1990, khi quan hệ với Trung Quốc đang căng thẳng [3]. Loại máy bay chiến thuật không người lái mang tên Chung Shyang II được xe tại quân dụng chở đi như một lời thách thức với người láng giềng không lồ Trung Quốc. Có tin tức cho hay Chung Shyang II có khả năng tải trọng lượng 800 kg, đủ chỗ cho vài tên lửa không đối địa Hellfire hoặc hoa tiễn Hsiung Feng IIE do chính Đài Loan chế.

Trung Quốc đã bắt đầu chương trình nghiên cứu UAV vào đầu thập niên 1960 khi Liên bang Xô viết cung cấp cho họ chiếc Lavochkin La-17C [4]. Trước khi Liên Xô ngưng hẳn các viện trợ kỹ thuật, Trung Quốc đã sửa đổi La-17C thành chiếc Changkong-1 (CK-1). Đến thập niên 1970, CK-1A được biến chế với chức năng trinh sát nhằm phục vụ việc đo thám khí thải từ các cuộc thử nghiệm nguyên tử mà trước đó là công việc của máy bay có người. Qua mấy thập niên, thiết kế của Changkong đã được làm tốt hơn, và bây giờ thế hệ mới nhất là CK-1E đang còn được sử dụng trong việc nghiên cứu cho một thế hệ UAV hoàn toàn mới do chính Trung Quốc chế tạo.

Ngoài CK-1 ra Trung Quốc còn có một máy bay không người lái khác tên là Wu-Zhen-5 (WZ-5) [5]. Trong thập niên 1960 khi quân đội Hoa Kỳ dùng chiếc UAV tên AQM-34N Firebee để trinh sát trên bầu trời miền bắc Việt Nam và lục địa Trung Quốc, thì bị quân đội Trung Quốc bắn hạ. Dựa theo mô hình một chiếc AQM-34N Firebee còn nguyên vẹn, WZ-5 ra đời. Học viện Hàng không và Không gian Bắc Kinh bắt đầu nghiên cứu chiếc WZ-5 vào cuối năm 1970. Mãi đến đầu thập niên 1980, chiếc WZ-5 mới chính thức đi vào hoạt động trong không quân Trung Quốc.

Giới lãnh đạo Trung Quốc đã nhìn thấy như cầu tất yếu trong việc tự sản xuất UAV tại bản xứ. Tuy có một đội ngũ sinh viên ngành HKKG được đào tạo từ nước ngoài, kinh nghiệm của Trung Quốc trong việc sáng chế hệ thống điều khiển cũng như các tính năng cảm biến còn rất hạn chế. Việc lệ thuộc vào các nhà cung cấp nước ngoài trong buổi ban đầu là chuyện không thể tránh. Nhiều công ty từ các nước phương Tây sẵn sàng kiếm lợi bằng cách cung cấp linh kiện để Trung Quốc có thể tự xây một hệ thống UAV hoàn chỉnh. Dù sao, Trung Quốc đang có một chiến lược xây dựng lực lượng UAV cho mục đích quân sự về lâu dài. Mục đích đó tốt hay xấu, thời gian sẽ cho biết.

Việt Nam cũng có dấu hiệu cho thấy giới lãnh đạo đang hứng thú đối với công nghệ UAV. Theo các tin tức rỉ ra được tiết lộ, vào năm 2006, Viện Kỹ thuật Phòng không - Không quân đã cho thử nghiệm hai chiếc UAV, mang tên M400-CT, do chính viện thiết kế và chế tạo [6]. Đó vấn đề thiên thiết bị để tự tạo bộ điều khiển cũng như các thiết bị cơ khí khác dành riêng cho ngành hàng không, quá trình lắp ráp chiếc M400-CT gặp rất nhiều khó khăn.

Trước M400-CT thì Việt Nam cũng đã cho thử nghiệm chiếc thủy phi cơ VNS-41 vào tháng 12, 2004 [7]. VNS-41 cũng đã từng trải qua những khó khăn mà M400-CT gặp phải. Tính từ ngày dự án được phê chuẩn bởi Quân ủy Trung ương, 4/3/1978, VNS-41 đã mất hơn 26 năm mới được xem là thành công.

Như các đề án khoa học khác ở Việt Nam, khó khăn chính vẫn là nguồn vốn đầu tư. Theo lời phó giáo sư tiến sĩ Nguyễn Thiện Tông, việc nhân kinh phí từ nhà nước cho công việc nghiên cứu được tóm gọn trong hai chữ "mệt mỏi" [8].

Theo nhận định của PGS-TS Nguyễn Thiện Tông, Việt Nam chưa có chiến lược phát triển ngành hàng không không gian rõ rệt. Cũng theo ông, mười năm qua trường Đại học Bách Khoa tpHCM chỉ đào tạo được 260 kỹ sư từ bộ môn kỹ thuật hàng không. Nhưng nguồn nhân lực này phải làm gì đây khi môi trường phát triển khoa học hàng không không gian không tồn tại?

Hiện tại, kỹ sư được đào tạo từ ngành hàng không chỉ phục vụ trong việc khai thác và sửa chữa máy bay đã được mua từ lâu. Nếu muốn đi vào nghiên cứu khoa học thì chỉ có con đường ra nước ngoài, và đây là một bất lợi lớn cho Việt Nam nếu nguồn chất xám này không quay về giúp đất nước phát triển. Muốn giữ chân nhân tài thì nhà nước phải có chiến lược phát triển lâu dài - không phải chỉ để cạnh tranh trên thị trường toàn cầu mà còn xây dựng lực lượng quân sự gìn giữ an ninh quốc gia.

Hậu Phu (tổng hợp)

[1] http://www.news.com.8301-10784_3-9756395-7.html

[2] http://www.nationaldefensemagazine.org/issues/2004/Jun/Singapore%20Pursues.htm

[3] http://www.iht.com/articles/ap/2007/10/09/asia/AS-GEN-Taiwan-National-Day.php

[4] http://en.wikipedia.org/wiki/ChangKong-1

[5] http://www.globalsecurity.org/military/world/china/uav.htm

[6] http://www.dantri.com.vn/Suk-ien/2006/1/99736.vip

[7] http://www.sggp.org.vn/thoisu/nam2005/thang3/37788/

[8] http://www.laodong.com.vn/Home/ldc-uoituan/ggct/2007/4/33924.laodong

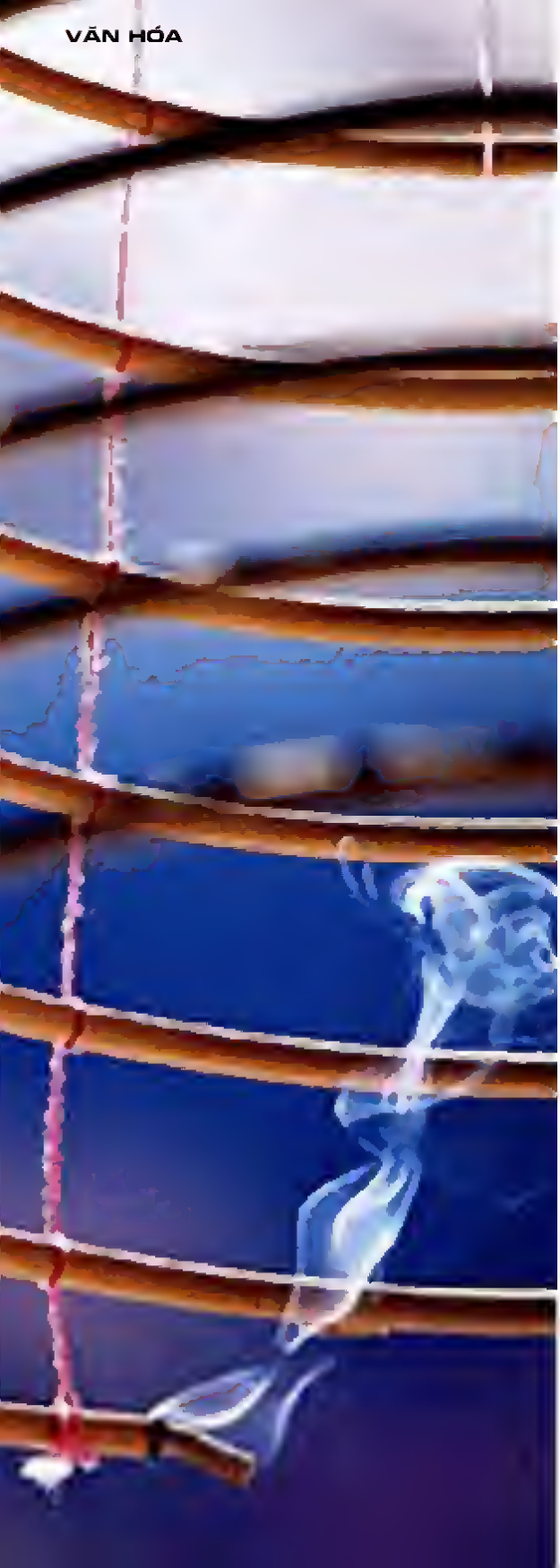

Ngày Tết Lan Man Chuyện Hương Khói

Tết đến bất luận già trẻ, gái trai đều có niềm nôn nao được hái lộc đầu xuân, được chúc tuổi và nhận lì xì... Nhưng trên tất cả đó là sự hồi hộp trong chờ đợi thắp những nén nhang (hay đốt lên những khoanh trầm hương) khi thực hiện nghi lễ cúng đưa Ông Táo về trời và mang theo những bán cáo công ăn việc làm, gia sự của năm cũ cùng những mong mỏi đổi đời trong năm mới...

Tục dâng hương

Dân tộc ta có tục dâng hương làm lễ tế thần linh, ông bà, tổ tiên, các vị anh hùng dân tộc. Qua mỗi thời đại, tục dâng hương đã có ít nhiều thay đổi và ngày càng thêm những nét mới, phù hợp với sự phát triển của nền kinh tế-xã hội nói chung và đời sống tâm linh nói riêng.

Trong "Việt Nam phong tục", học giả Phan Kế Bính cho biết, "Trương Tân là Thứ sử Giao Châu, thường đốt hương ở nhà Cát Lập Tinh Xá để đọc đạo thư. Tục ta có lẽ khởi đầu từ đó". Tục dâng hương đến nay đã gần như ổn định trong tín ngưỡng của các dân tộc. Người dân dâng hương cúng bái gia tiên, gia thần vào các kỳ giỗ chạp. Tại các đình, miếu hay chùa chiền đều có đâng hương vào các dịp Tết Nguyên Đán, tiết Khai Hạ (mồng bảy tháng giêng), tiết Thượng Nguyên (mười lăm tháng giêng), Phật Đản (Rằm tháng tư, có nơi mùng tám tháng tư[1]), tiết Trung Nguyên (mười lăm tháng bảy),.. Hàng năm, theo truyền thống, nước ta có những kỳ lễ dâng hương lớn ở một số địa phương. Hà Nội, ngày mồng 7 tháng 3 ở phủ Tây Hồ thờ Bà chúa Liễu Hạnh, ngày 3 đến 6 tháng 2 ở đền Hai Bà Trưng, ngày 9 tháng 4 ở đền Gióng, Hải Dương, ngày 20 tháng 8 hội lễ đền Kiếp Bạc thờ anh hùng dân tộc Trần Hưng Đạo, Nam Định, từ 1 đến 10 tháng 3 hội Phủ Giầy, Phú Thọ ngày 10 tháng 3 lễ hội Đền Hùng ...

Cung kính thắp nén hương, lòng người cảm thấy thanh thản, như được giao hòa cùng trời đất. Đằng sau hành động "đốt", "cắm", là những điều cao cả hướng vào tâm linh con người. Chính vì vậy mà việc dâng hương mang giá trị văn hóa, đạo lý. Tục ngữ Việt Nam có câu: "Uống nước nhớ nguồn". Đâng hương tại gia để thờ cúng tổ tiên và những người đã khuất. Đâng hương ở các đình, chùa, miếu, ngoài việc thỏa mãn nhu cầu tín ngưỡng còn có mục đích thoả mãn nhu cầu văn hoá truyền thống. Như vậy, nét hay của đạo lý trong tục dâng hương là ở lòng thành và nét đẹp thẩm mỹ, đạo đức, văn hóa lại thể hiện ở nghi thức dâng hương. Đó là triết lý dân tộc, là giá trị văn hóa tinh thần mà mỗi chúng ta phải gìn giữ, bảo tồn và phát huy.

Biểu tượng và mục đích

Hơn bất kỳ chất liệu nào khác, trầm hương luôn gợi nên sự thức tỉnh tâm linh của người phương Đông. Đù là đám mây hương khói dâng lên cuồn cuộn, những làn khói thanh tao mong manh, hay những dải mây lừ đừ biến hoá tỏa lan, khói hương luôn tạo một nét duyên dáng, dễ thương và huyền ảo của hư không vô tận, một không xứ, một thức xứ hay một chiều thời gian xa xăm. Phong tục đốt hương chắc chắn đã không chỉ giới hạn ở vùng Viễn Đông vì từ những thời xa xưa, tập tục này được phổ biến hết sức rộng rãi để thu hút trí tưởng tượng của khách du lịch hành hương, để nhắc họ xem những ngôi chùa Phật như những "Thánh điện có Hương ngũ phần", và những nhà sư như các "vị vua của hương trời tinh khiết".

Tuỳ theo thời lượng một tiếng hay nhiều ngày, hương đốt có đủ mọi kích cỡ và kiểu dáng. Kiểu phổ dụng thường thấy ở Hồng Kông là những vòng nhang xoắn đồng tâm hình nón không lồ. Kiểu phổ thông trong các lễ hội của người Hoa ở Thái Lan, Malaysia và Singapore là những cây nhang to kềnh giống như những thân cây nho, trong lúc những que nhang bé nhỏ mảnh khảnh hơn thì được tìm thấy ở khắp mọi nơi. Bất luận loại hình được ưa thích, trầm hương vẫn được phổ biến như thuở nào ở Á châu. Việc đốt hương hàng ngày thì nơi nào cũng có, để khởi đầu một phong tục thờ cúng hay nghi lễ, cũng như để biểu hiện toàn bộ đời sống tín ngưỡng tôn giáo, đời sống của thế giới bên kia cửa từ hay đơi sống tâm linh thanh tịnh.

Tục đốt gỗ thơm chiên đàn hay nhựa thơm như một phần kết hợp của sự thờ phượng, nghi lễ tôn giáo đã phổ biến trong nhiều nền văn hoá từ thời xa xưa. Có một nhà nghiên cứu về văn hoá phong tục cho rằng: "Sự lan tỏa của khói và mùi thơm của trầm hương, sự di chuyển sinh động của những làn khói vươn thẳng đến thiên đường và các tầng trời đã tạo cho nó một mối liên hệ mang tính biểu tượng giải thoát của người cầu nguyện và làm cho sự dâng hiến, phát nguyện đồng nghĩa với sự thờ phụng sùng kính".

Lần về cội nguồn

Những nguồn gốc chính xác của hương đốt hình như bị lạc mất trong đám mây mù của thời kỳ cổ xưa. Vì hầu như nó không có cùng tính bản xứ đối với những nền văn hoá mà ngày nay chúng có liên hệ sâu xa. Phần lớn ý kiến hiện hành đều cho rằng hương đốt đầu tiên được những nền văn minh cổ đại ở Trung Đông sử dụng. Thời đó, hương đốt được làm từ nhựa lấy từ thân của loài cây Boswellia mọc rất nhiều ở miền Nam Á Rập và Somalia. Người xứ Sumeria và dân xứ Babylone đã đốt những chất này trong niềm tin là chúng có thể làm vui lòng Thượng đế cùng các vị thánh, thần để họ tinh hoá và gia trì các ngôi đền của loài người.

Ở Ai Cập, hương đã được sử dụng từ triều đại thứ XVIII (1570-1293 trước Dương lịch). Trong quyển "Egyptian Book

of the Dead" - tài liệu viết tay đầu tiên nói về các nghi lễ tôn giáo và các pháp thuật phù thủy - nói rằng việc đốt các chất tạo mùi thơm là một việc quan trọng trong các nghi thức chôn cất. Cùng với sự phát triển mậu dịch trao đổi, các nền văn minh Tây phương xa xưa cũng áp dụng sự đốt hương, và trong các triều đại Ai Cập như Sheba, Hadramaout và Qataban, đất nước này đã giàu phất lên từ việc xuất khẩu hương liệu. Sophocles, nhà viết kịch Hy Lạp cổ đại, đã viết trong những dòng mở đầu của vở Oedipus như sau: "Thành phố trở nên năng nề trong đám bòng bong hiển hiện của đủ loại âm thanh mùi vị, những tiếng kêu la rên xiết của dân nghèo và người nô lệ, những lời hát ca cầu nguyện của dân chúng, những lời tán tụng của giáo sĩ, và đủ loại mùi hương". Tại Rome (thủ đô La Mã), bạo chúa Nero đã từng đặt mua một khối lượng hương đốt khổng lồ tương đương với số lượng hương mà nước A Rập sản xuất trong một năm để đem đốt trong lễ an táng Popea - người vợ yêu dấu của y.

Tuy trầm hương có mặt phổ biến trong thế giới cổ đại, chính ở Đông phương mới là nơi nắm giữ thật sự ý nghĩa gốc của việc sử dụng hương trong toàn bộ các nền văn hoá. Đù tục đốt hương lan truyền từ Trung Đông đến những phần đất cuối cùng của Á châu như một số giả thuyết đã nêu, và cho dù việc đốt hương là một quá trình phát triển độc lập trong âm thầm, điều chắc chắn là nghi thức đốt gỗ chiên đàn đã được thực hành tại Ấn Độ từ những thời rất xa xưa cũng như tại Trung Quốc, nơi mà các kinh điển Đạo giáo đều có đề cập đến việc sử dụng hương.

Phát xuất từ Ấn Độ, theo con đường lan truyền của Phật giáo, tục đốt hương đã được hình thành tại khắp các xứ vùng Đông Nam Á. Ban đầu, chất nhựa thơm và trầm hương (những chất thơm đắt giá nhất ở vùng Trung Đông, từng là những món quà của các thầy tư tế gửi đến Chúa Hài đồng Jésus) được sử dụng ở Viễn Đông phần lớn đều nhập từ A Rập. Tuy nhiên, dần dần những nhà sản xuất nhang thơm, đã tạo ra một công thức bột thơm phổ biến bao gồm nhiều chất khác nhau như bột gỗ chiên đàn, long diên hương, cây húng quế, benzoin, camphor, hoa lài, cỏ thơm ba lá, cây xạ hương, và cây hoắc hương để tạo ra một loại nhang thơm đặc biệt.

Tài liệu

Có cả một bộ sách nói về những công thức làm bột nhang khác nhau với đầy đủ phần minh hoa và cách sử dụng cùng những ý nghĩa nghi thức hay biểu tượng. Chẳng hạn một tác giả người Nhật về lãnh vực này, đã thu thập và đặt tên cho không dưới 130 loài nhang tổng hợp khác nhau. Theo lệ thường, những công thức làm bột nhang đặc biệt được người ta cất giữ hết sức cẩn mật, và những gia đình sản xuất nhang thơm bao giờ cũng sống thoải mái với thu nhập cao cùng sự kính nể của quần chúng vì loại hương có mùi thơm đặc trưng tạo sự sang khoái tuyệt vời độc nhất vô nhị của họ. Khi được hỏi về bí mật của chất bột nhang, thường những người làm hay bán nhang chỉ đưa ra những lời trống rỗng vu vơ, gọn lỏn kiểu như: "bột gỗ thơm trộn với tinh dầu hoa lài của Thái" theo lời của một công ty sản xuất một nhãn hiệu nhang thơm đen đặc biệt của Thái Lan ở Bangkok.

Trên thực tế, có rất nhiều sự phức tạp trong cách pha trộn và chế biến các loại bột nhang đặc biệt. Chất lượng của các loại hương đốt khác nhau một trời một vực và chủ yếu dựa vào những công thức bí mật của chúng. Tuy nhiên, thành phần cơ bản của loại bột hương thông thường gồm có: mạt cưa (đủ loại gỗ) - dùng như chất phụ gia tạo sự liên kết đinh hình khi trộn với keo dính, bột gỗ chiên đàn, nhựa gỗ thơm và các loại cây có có mùi thơm. Đối với những sản phẩm nhang đắt tiền và sang trọng hơn thì trong thành phần bột nhang có cả một danh sách dài vô tận những chất phụ gia khác nhau trích từ bột gam mùi thơm của thế giới tự nhiên. Bạn đọc nào muốn tìm hiểu kỹ hơn về cách chế tạo nhang có thể ghé trang web sau: http://www.japanese-incense.com. Đây là trang web tổng hợp về lịch sử làm nhang của Nhật Bản, các công thức và cách thức làm đồng thời có hình minh họa rõ ràng v.v.

Những đại gia trong làng sản xuất trầm hương

Ấn Độ được xem là nước sản xuất loại hương đốt có chất lượng tốt nhất ngày nay, những chất tinh dầu thơm được pha chế một cách tinh vi của họ đã được xuất khẩu sang nhiều vùng khác nhau trên thế giới. Trung Quốc cũng là một nhà sản xuất lớn nhất đã xuất khẩu hàng triệu hộp nhang xoắn hay bó nhang que thơm với đủ mọi kích cỡ. Chắc chắn là hai nước trên đều có sự độc quyền nhưng việc làm nhang được

phổ biến ở khắp nơi của vùng Đông Nam Á, nơi mà truyền thống sản xuất tiểu thủ công nghiệp bó gọn trong một gia đình hay nhiều gia đình vẫn luôn tồn tại và đứng vững lâu dài, bất chấp mọi đổi thay của nền công nghiệp hiện đại, hay những xu hướng đổi mới của nền kinh tế phát triển

Ở Việt Nam, hồi nửa đầu thế kỷ 20, ở Hà Nội có các hiệu làm nhang danh tiếng như Quang Thái, Hoàng Phát, Vạn Hoa... Nghe nói người sản xuất ở các hiệu này đều là dân làng Cao bên Hưng Yên. Cả làng Cao làm nghề sản xuất nhang, giỗ tổ nghề ngày 22 tháng 8 âm lịch. Ngoài việc ra Hà Nội, người làng Cao còn mở hiệu ở Huế và ở Sài Gòn ..

Phần lớn các doanh nghiệp làm nhang đều nhỏ, có tính cách sản xuất hộ cá thể gia đình và rập khuôn điển hình theo phương thức truyền thống của người Trung Hoa về màu bột nhang, màu chân nhang, que cũng như loại hồ keo cán nhang mà sau khi phơi khô, cây nhang được đinh hình cứng cáp. Sau khi nhang được cán và khô, thợ làm nhang cột thành bó rồi nhúng phần cán vào một thùng màu nước đỏ. Kế đến, họ trải các bó nhang này trên nền phơi hay giàn phơi trông rất vui mắt. Để sản xuất loại nhang xoắn đồng tâm, người ta phải thổi bột nhang qua những cái lỗ trên một đĩa kim loại để tạo ra những dây nhang dài ngoằn giống như những cọng mì.

Cả hai loại nhang que hay nhang vòng đều có nhiều kích cỡ lớn, nhỏ đủ loại. Những nhang que thông dụng nhất có chiều dài phần bột hương khoảng 30 cm, và thời gian cháy hết khoảng một tiếng đồng hồ trở lại. Nhưng cũng có loại nhang que to kềnh như những chiếc hoả tiễn, được sơn màu đỏ chói và có thể cháy suốt liên tục trong 3 ngày Tết đầu năm Âm lịch hoặc những ngày lễ hội kéo dài đặc biệt khác. Thường thì những loại nhang que có hình thù kỳ dị như thế được trang trí rực rỡ bằng giấy màu hoặc được đắp nổi bởi các mô típ rồng đủ màu hay các loại mô típ khác để tạo nên dáng vẻ lễ hội đầy tính chất phô trương và giật gân.

Số nén và ý nghĩa dâng hương trong Phật giáo và các tôn giáo khác

Người Việt Nam đã quen chọn số lẻ (1, 3, 5, 7, 9) lúc thắp nhang, nhưng cũng có trường hợp người ta đốt cả nắm nhang chứ không chú trọng vào ý nghĩa con số. Còn theo lý giải của nhà Phật cho rằng số lẻ mang nhiều ý nghĩa linh thiêng hơn. Con số 3 thì có nhiều quan niệm khác nhau, đó có thể là:

Tam bảo (Phật – Pháp – Tăng),
Tam giới (Dục giới, Sắc giới và Vô sắc giới),
Tam thời (Quá khứ – Hiện tại – Vị lai),
Tam vô lậu học (Giới – Định – Tuệ)

Nén hương, cũng có thêm một ý nghĩa đặc biệt khác nữa, đó là thắp nhang để nhớ đến sự vô thường. "Vô thường" là từ Hán-Việt, tức là không vĩnh viễn - tất cả đều giả tạm, cho nên lúc nén hương tắt cháy thì cũng tượng trưng cho đời người tắt cháy, ngắn ngủi vô thường như thời gian của nén hương. Tàn tro của hương nhắc nhở chúng ta chớ để thời gian trôi qua, uổng phí tháng ngày.

Trong nghi lễ Phật giáo, hương là một trong sáu lễ vật dâng cúng, gồm có: Hương, Hoa, Đăng, Trà, Quả, Thực (Nhang, Bông, Đèn, Trà, Trái, Thức ăn). Tuy nhiên nhiều người không rõ về ý nghĩa sâu xa của việc cúng Phật nên bày biện đủ thức ăn uống như yến tiệc, thật là phí của, phí công mà lại còn làm sai lạc ý nghĩa. Không lẽ Phật sẽ lên trên bàn thờ mà ăn từng trái táo, uống từng chung trà hay cả nhấp từng... ngụm rượu sao?!

Theo quan niệm của Phật giáo, lòng thành thể hiện qua làn khói hương nghi ngút, không cần cỗ bàn yến tiệc thịt cá, heo quay linh đình... vì đúng ý nghĩa sự Cúng Phật thì chỉ nên dùng hương thơm, đèn sáng, hoa tươi, trái tốt, nước trong là đủ. Phật không phải ở trên bàn thờ, trong những pho tượng, mà là ở trong tâm của tất cả con người.

Ngoài những nén hương dùng ngọn lửa nóng để đốt cháy lên, chúng ta còn có thể dùng đức tin của mình thắp lên những nén Tâm hương - hương từ trong tâm khảm mỗi cá nhân. Bởi vậy mới có năm thứ hương dùng để cúng dường chư Phật. Giới

hương, định hương, tuệ hương, giải thoát hương và giải thoát tri kiến hương.

Không chỉ Phật giáo, mà cả các tôn giáo khác như Thiên Chúa giáo cũng dùng hương trong các ngày lễ của mình. Người Thiên Chúa giáo xông hương trong các thánh lễ, trước bàn thờ, trước cuốn Kinh Thánh, mình Thánh, rượu Thánh và cả linh cữu của người đã mất... Trước thời Chúa Jésus, những hương liệu như loại trầm frankincense có giá trị hơn cả vàng bạc châu báu. Đó là vì cổ nhân tin rằng những loài cỏ cây thơm là do chư Thiên ban cho từ trên cao và đã thấm nhuần hương thơm của Đức Chúa Trời.
Có tài liệu ghi rằng, khi Chúa Jésus giáng sinh, có ba vị vua đem ba thứ châu báu quý nhất trong nước thời đó để dâng lên cho ngài - đó là Vàng, Hương Trầm và Dầu thơm đặc biệt từ rễ cây Myrrh. Điều này chứng tỏ hương trầm từ xa xưa vốn đã được xem như một vật quý giá thiêng liêng. Khói hương hòa vào không khí khiến cho không gian vạn vật xung quanh đều được thơm ngát, ví như tâm hành "Tùy thuận chúng sinh" của các bậc Bồ tát Đại nhân vậy.

Những tôn giáo khác như Ấn Độ giáo (Hinduism) hay Bà la môn giáo (Brahman) thì lại dùng hương để thư giãn và tập trung hơi thở lúc ngồi Thiền. Trong khi đó, đạo Phù thủy (Wiccanism) dùng hương để trở về với sức sống thiên nhiên để cảm thông với các vị nữ thần như Aphrodite.

Trái lại, theo đạo Khổng (Confucianism) thì khói hương tượng trưng cho Đại Trượng Phu - chỉ bay lên chứ không bao giờ lăn xuống.

Hương không có màu sắc nhưng luôn thơm ngát, như câu "Tự tại trong hành xứ, như chim giữa hư không, tìm dấu chân không thấy" (Như mùi hương vô sắc phang phất thơm lừng, bậc tĩnh lặng sống tự tại giữa đời, đem lại an lạc và lợi ích cho đời nhưng không lưu lại một dấu tích danh sắc nào trên bia ký). Rời khỏi cuộc đời, có chăng chỉ là một khoảng không gian ngát hương: mùi hương của loại hương bay ngược chiều gió! [2]

Ở nhiều vùng Nam Bộ, người ta còn thắp hương cho từng gốc cây, góc nhà với quan niệm mọi vật đều có đời sống tâm linh của nó, cũng như là để thần thánh, hoặc vong/ hương linh hút vào sức lực để hiển linh.

Một điều chúng ta phải cần ghi nhớ là mỗi lần dâng hương trước bàn thờ không những dâng hương bằng tấm lòng thành kính của mình, mà còn phải có chánh niệm. Nên cắm từng nén hương với hai tay và cắm cho ngay thẳng, tượng trưng cho tấm lòng ngay thẳng, mặc cho bão táp phong ba không hề dời đổ mà vẫn giữ nguyên phong cách của người quân tử có tấm lòng trong sạch để lưu lại tiếng thơm với đời...

Tuy nhiên, cũng cần ghi nhớ rằng các nhà khoa học mới đây cho biết nhang càng thơm càng chứa nhiều độc tố có hại cho sức khỏe con người[3], vì thế không nên lạm dụng và cũng cần lưu ý vấn đề hỏa hoạn kẻo lại mất vui trong những ngày Tết!

Bùi Nguyễn Quý Anh (tổng hợp)

Tham khảo:
http://www.tanhuen.org/Tin_Kinh_7_GLV.htm
http://radiovaticana.org/vie/Articolo.asp?c=63920
http://www.catholic.org.tw/vntaiwan/phungvu/phungh.htm
http://www.tgmtb.net/kinhthanh/Giaolyhonnhan/Phuluc3.htm

[1] Hiện nay chi tiết này vẫn còn được tranh cãi.

Một số người đồng ý rằng trước đây Việt Nam làm lễ Phật Đản vào ngày 8/4 Âm lịch giống như Trung Quốc. Tuy nhiên, kể từ năm 1956, Đại Hội Phật Giáo Thế Giới đã thống nhất lại là ngày 15/4 (Rằm tháng 4). Và theo họ, Việt Nam theo quyết định này. Một trong những minh chứng là sự kiện Việt Nam sẽ đăng cai tổ chức Đại lễ Đại Lễ Vesak Thế Giới vào ngày Rằm Tháng Tư (15/4) 2008. Vesak nghĩa là Tam Hợp (Phật sinh, thành đạo và nhập tịch cùng một ngày Rằm vào các tháng 4-6-2). Việc một số sách ở Việt Nam vẫn còn ghi ngày lễ Phật Đản là ngày 8/4 Âm lịch, theo họ, là vì phần lớn sách Phật giáo ở Việt Nam dịch từ sách Trung Quốc, mà với Trung Quốc ngày lễ này vẫn không đổi (8/4 Âm lịch).

Một số người khác lại cho rằng tuy có quyết định của ĐH Phật Giáo Thế Giới, riêng TQ và một số nước khác vẫn giữ ngày 8/4, không chịu đổi. Và trong đó có Việt Nam.

[2]Trích ý kinh Pháp Cú, nguyên văn kinh như sau:

"Hương các loài hoa thơm
Không ngược bay chiều gió
Hương của người đức hạnh
Ngược gió khắp tung bay"

[3]Người lao động.
http://www.nld.com.vn/tintuc/kinh-te/thi-truong/159346.asp

VN -Express
http://vnexpress.net/Vietnam/Xa-hoi/2006/01/3B9E61DF

HÀNH TRÌNH ĐÀ LẠT THEO QUỐC LỘ 27B

Ai từng nghe những bài hát mộng mơ về Đà Lạt ắt hẳn không thể nào cưỡng lại ý nghĩ tự mình khám phá khung cảnh ấy, nhất là vào mùa Tết- "Nghe hơi giá lạnh vào hồn người chiều Xuân mây êm trôi...". Hành trình của chúng tôi bắt nguồn từ cảm hứng ấy...

Những khám phá dọc hành trình

Chúng tôi khởi hành từ Nha Trang, theo quốc lộ 1A để đến Ba Ngòi- Cam Ranh. Từ địa danh Trại Ca của thị xã Cam Ranh, thuộc xã Cam Thịnh Đông, nếu đi vào thành phố Phan Rang- Tháp Chàm thuộc tỉnh Ninh Thuận chỉ còn khoảng 40km.

Tôi theo quốc lộ 27B để đi lên Đà Lạt. Cũng tại điểm này, vào năm 2005, đã xảy ra một vụ tai nạn thảm khốc của một chiếc xe chở sinh viên đi từ Đà Lạt về bị xe lửa tông ngay tại Trại Ca. Sự việc lại gần đúng vào dịp gần Tết, thế nên trong chuyến xe từ thân hôm ấy chỉ toàn là sinh viên học ở Đà Lạt, trên đường về quê ăn Tết.

Chúng tôi chọn cung đường này mà không phải là quốc lộ 27 vì con đường này đi ngang qua huyện Bắc Ái của tỉnh Ninh Thuận, nơi có đông đảo bà con Raglai cư trú, họ sống rải rác dọc theo quốc lộ 27B cho đến gần ngã 3 Ninh Bình của huyện Ninh Sơn, tỉnh Ninh Thuận. Gọi là quốc lộ vì nó đi ngang qua thị xã Cam Ranh thuộc tỉnh Khánh Hòa và huyện Bắc Ái thuộc tỉnh Ninh Thuận. Mới xong mùa mưa, thế nên hai hàng cây ven đường xanh tươi tốt lạ, chứ nếu đi vào mùa nắng thì cả khu vực này chỉ toàn là một màu vàng cỏ cháy, từng cơn gió nóng thổi vào làm rơn cả người. Ấy thế, cái tên Phan Rang được người dân địa phương ở đây cắt nghĩa là "gió như Phan và nắng như Rang", ấn cũng có cái lý của nó.

Chạy theo đường 27B, hai bên đường nhà cửa thưa thớt, chỉ toàn là sỏi và đá. Những dãy núi đá hiện ra trước mắt chúng tôi, có những đoạn đường xe chạy xuyên ngang qua giữa một ngọn núi, đó là những hoành sơn đầm nhảo ra biển cả. Vào mùa này có nhiều cây mua, một loại cây có dại, khẳng khiu, thân nhỏ chỉ đó khoảng băng ngón tay út của chúng ta. Ấy thế, loại cây này rất hợp với những vùng đồi núi nhiều sỏi đá, ít phì nhiêu màu mỡ. Lá cây này được người đồng bào Raglai ở đây dùng để câm mau. Cây có bông màu trắng, trăng ca dãy núi. Nó cùng với hoa mai đã điểm tô, bao hiêu

Hai người đồng bào dân tộc Raglai đang đậu củi về làng trên quốc lo 27B

mùa xuân cho ca dãy núi rừng và vùng đất khắc khô ở nơi đây.

Chợt nhớ, ngày xưa cứ mỗi lần hoa mua nở thì nó báo hiệu mùa xuân sắp về, Tết sắp đến. Trên con đường tôi đi học, nhìn lên núi thấy trắng bat ngan hoa mua. Cùng theo thời gian, sự tàn phá môi sinh, phá rừng làm rẫy của đàn ta, màu trắng của hoa mua đã không còn nữa. Thay vào đó là những cái rẫy với những màu sắc khác nhau, chỗ thì xanh tươi của mau la cây sắn nước, chỗ thì đâu... nhưng đến mùa khô thì cả vạt núi đến là những vệt màu loang lổ. Nó giống như chiếc áo rách rưới được may vá từ nhiều mảnh vải màu khác nhau vậy. Bây giờ, đâu đó trên ngọn núi ven đường tôi đi học ngày xưa chỉ còn thấp thoáng một nhóm trăng của những bụi mua làm tôi tiếc nuối thời tuổi thơ của mình.

Ở đây, đồng bào Raglai tập trung khá đông, theo thống kê thì có đến hơn 50% dân số. Ngoài ra, họ còn ở một số vùng của tỉnh Khánh Hòa và một phần tỉnh Bình Thuận. Trước đây, người Raglai du canh du cư, sau này được chính sách định canh định cư, họ tập trung lại không đi đây đó phá rừng làm rẫy nữa. Kinh tế sống chủ yếu phụ thuộc vào núi rừng, săn bắt, hái lượm, khai thác tài nguyên rừng, nương rẫy, mở mang nghề thủ công và trao đổi lâm sản.

Bắp và lúa chính là nguồn lương thực chủ yếu. Gia súc, gia cầm được nuôi thả trong vườn đáp ứng một phần lương thực và phục vụ trong những ngày lễ Tết.

Nhà cửa họ ở là những chiếc nhà sàn tạm bợ, hiêu xiêu nghèo nàn. Để giúp họ định canh định cư, nhà nước đã cho xây những căn nhà bê tông giống nhau như đúc, rất thiếu mỹ quan. Việc xây dựng này đương như đã làm mất đi hình dáng quen thuộc của những ngôi nhà sàn khi nhắc đến người dân tộc thiểu số tại đây, những ngôi nhà chưa khoai, chưa sắn, những chuồng heo nuôi những con heo đông bao* Nên chăng, việc giúp người đân định cư cũng cần phải chú ý đến việc bảo tồn những nét văn hoa, kiến trúc truyên thông của người dân tộc.

Sự tiếp xúc với người Kinh đã giúp họ cai

tiên rất nhiều các tập quan, phong tục cô hu. Về ăn mặc, họ mặc rất giống người Kinh, nhưng lại thích diêm dua, mau me, nên vẫn giữ được những sắc thai riêng. Nhìn chung, đâu đo trên huyện Bac Ái vẫn con những ngôi nhà sàn còn sót lai cua người Raglai, nha san cao không qua một mét, lai chât hẹp, đo vây không được sach sẽ.

Người Raglai theo mẫu hệ, nên con gai cươi con trai. Tuy nhiên việc lựa chọn ban đâu lai do chang trai quyêt đinh. Có cam tình với cô nao, chang trai mang đô đac đên cư ngu nha cô gai ấy. Người Raglai rất kiêng ky chuyện trai gái vụng trộm với nhau, nêu băt được thi sẽ phat rất năng.

Riêng vê sinh đe thi vẫn con giữ được những net khác biệt so với người Kinh. San phụ khi sinh nơ không được ở trong nhà ơ, phai lam một nha nho tam, xa nha vài chục met hoặc vai trăm met. Khi sanh, san phụ co sự trợ giup cua ba đỡ hoặc ba mu. Trong nhà co bêp lưa đê sươi va nâu nươc. Sau khi sanh tư một đên hai hôm, san phụ sẽ mang con ra suôi tăm rưa sach sẽ, rôi trơ vê nha chinh. Ngôi nhà lam nơi sinh đe sẽ bi đôt cháy, hoặc bo mặc cho gio thôi bay.

Từ sau 1975, người Raglai đã ap dụng nông nghiệp lua nước vao cuộc sống. Lua nước được trông trên những rẫy cũ ơ thung lũng ven chân nui, gần nguồn nước sông, suôi. Cung vơi lúa nước keo theo chăn nuôi trâu, bo đê co sức keo va tăng thêm nguồn thực phâm.

Ât hẳn nhiêu người tuong chung ta biêt bai ca " Giấc mơ Chapi" cua nhac sỹ Trân Tiên qua tiếng ca cua ca sỹ Y Moan. Bai hat ây viêt vê người Raglai tai huyện Bac Ái nay. Đi ngang qua nơi nay, khi cât lên bai hat, nhin thây khung canh yên bình cua vùng sơn cươc yên a nay, ta mơi cam nhân được hêt cai chât tinh cua người nhac sĩ: "ở nơi ây, tôi đã thây trên ngọn nui cao, có hai người, chi co hai người yêu nhau... Họ đã sông, không mua đông, không mùa năng mưa, co một mùa, chi co một mua yêu nhau. Ai yêu Tự Do, yêu rừng xanh thi lên núi nghe đan Chapi..." Chi tiêc, trong chuyên đi, đê đam bao thời gian cho chuyên hanh trinh, tôi đã không thê tim hiêu đây đủ cây đan Chapi đê cam nhân sâu hơn những lơi nhac sĩ Trân Tiên muốn noi.

Tôi tam chia tay ngôi lang của người Raglai, chia tay vơi vung nui toan soi đa đê đi đên ngã ba Ninh Bình, thi trân Ninh Bình thuộc huyện Ninh Sơn, tỉnh Ninh Thuận. Tư đây, chúng ta sẽ băt đâu đi vào quôc lộ 27, băt đâu tư ngã 5 Phan Rang, thanh phô Phan Rang- Tháp Cham, keo dai đên ngã 3 Phi Nôm. Nhưng đê lam được việc đó, trước tiên chúng ta phai chinh phuc con đeo Sông Pha hay con gọi la đeo Ngoan Mục, nơi giáp ranh giữa tỉnh Ninh Thuận và tỉnh Lâm Đồng. Con đeo nay được xếp vào một trong những đeo đẹp nhất Việt Nam, canh vât thât hung vĩ. Đứng tư trên đeo, nhin xuống phía dưới đồng bằng Phan Rang ta mơi thây được minh qua be nho so với ngut ngan rừng núi. Khi nhin xuống, vung thung lũng Phan Rang được bao bọc bơi rât nhiêu ngọn núi nhâp nhô. Khi đên đây, chúng ta sẽ chia tay với không khí của vùng biên, đê đên với luông không khi của đai ngan, của ngân thông đang vẫy gọi.

Tư đia điêm nay cho đên Đa Lat, chung ta sẽ nhin thây thương xuyên những cây thông thăng tăp, đêu đăn ma tư dưới đồng băng không thê nhin thây được. Thông co tac dung lam trong sach không khí. Ngưi hơi thông cũng đu lam khoan khoai, mat mẻ trong long. Bên canh đo, gỗ thông dung lam vât liệu đê đong nha rất tốt, vi gỗ co nhựa thông, con gian người thây mui nay sẽ không dam ben mang đên, nhà cửa sẽ rất sach sẽ. Người ta cũng dung gỗ thông trong việc đun, đôt. Ngay trên đeo Ngoan Mục nay, co rât nhiêu đoan đương khúc khuyu ma ta con gọi la "cua cùi chó", co đên 4 khúc cua như vậy xuyên suôt đương đeo. Ơ nơi đây, chúng ta đã co thê thây lac đac những bông hoa dã quy, loai hoa rất đăc trưng cho vùng đất Tây Nguyên.

Từ quôc lộ 27, chúng ta đi qua huyên Đơn Dương, đên ngã 3 Phi Nôm của huyện Đưc Trọng đê vượt đeo Prenn, đi lên Đa Lat. Đia danh Prenn lây theo tên thac Prenn xinh đẹp, no năm ngay ơ cưa ngõ đi vao thanh phô Đa lat. Thac Prenn nôi tiêng không phai chi vi no kha giống với Thuỷ Liêm Động trong phim Tây Du Ky, ma con vi những truyên thuyêt liên quan đên công cuộc bao vệ quê hương cua đông bao cac dân tộc thiểu số ban đia Lat, Chil, Sre.

Prenn theo tiêng K'ho có nghĩa là "vùng lân chiêm". Ba con thiêu số ơ Đa Lat trước đây thường gọi người Chăm la Prenn, vì vương quôc Chăm ở thê kỷ XVII, thuộc triều đai Pôrômê (1625-1651), nhơ vao quân sự hùng manh đã đưa quân đanh chiêm các vùng đất lân cân trong đo có Đa Lat- Lâm Đông ngày nay. Cuộc chiên kéo dai dai dăng và thác Prenn chính la ranh giơi chiên trương giữa xâm lăng và bảo vệ lãnh thô.

Bước chân lên vùng đất thơ mộng

Đa Lat la một vùng đât kha mơi đối với ngươi Kinh chung ta. Thê nhưng nêu so với những người thô dân ơ đây thi no đã co hơn 2000 năm lich sử. Đo la những tộc người Lat, Chil, Sre. Đà Lat được người Phap phat hiện vao năm 1893. Người có công rât lơn cho khám phá nay la bac sỹ thiên tai Alexandre Yersin. Với độ cao 1500m so với mặt nước biên, khi hâu quanh năm mat me đã thu hut nhiêu đông bao tư cac nơi kéo đên đây đê sinh sông.

Nêu quan sat kỹ, chung ta sẽ thây Đà Lat

Chua Linh Phươc hay con gọi la chua Ve Chai vi chua được xay dung tư rất nhiêu vo chai bia đã đap vơ

Nhà thờ Domain De Marie

mang trong mình ba dang dấp Việt, Hoa, Pháp. Dang dấp Việt không chỉ bao gồm các đồng bào sắc tộc ở đây mà con cả ba con từ ba miền Bắc, Trung, Nam vê đây hội tụ. Dang dấp Pháp là những ngôi biệt thự của người Pháp để lại, mang tư duy câu tiên. Đã có thời gian dài người Pháp và người Việt cung vơi nhau sông hoa thuân trên cao nguyên Lang Biang. Còn dang dấp Hoa chính là lối cư xử khéo leo trong buôn bán, tiếp xúc, hay từ những ngôi chua mang dang dấp của Trung Hoa. Do vậy, bên cạnh những tô chất của Việt Nam, ở Đa Lat còn mang những tô chất khác ma rất kho diễn ta bằng lời được. No chỉ co thể được cam nhân từ mỗi người sau khi đã đăt chân đến xứ sơ nay ma thôi.

Do co sự hội tụ va giao thoa từ nhiều nền văn hoa khác nhau, đến từ các quốc gia trên thê giới, các vung miên trên lãnh thô Việt Nam, người Đa Lat là người tử xứ. Họ la những người tha phương cầu thực, nên co tinh cần cu lao động, sông giản dị, tiết kiệm và co ý thức vươn lên trong cuộc sông. Trải qua sự bân han, con người Đa Lat rất tha thiết trong chuyện học hanh, co truyên thông tôn sư trong đao.

Trong những năm trước đây, do khi hậu lanh giá, sương mù quanh năm nên người Đa Lat kha tâm mặc, ra đương luc nao cũng ăn mặc kin đao. Khi dược tiếp xúc vơi vơi văn hoá phương Tây (lam ở công sở Pháp) họ hoc hoi kinh nghiệm, lam quen vơi cach sinh hoat, lam việc, y phục của người Pháp. Bên cạnh đo, Đa Lat la thành phô du lịch nên kha nhiều cư dân lam nghê đich vụ. Người Đa Lat sông vơi môi trương thoang mát quanh năm nên tính tình hiên hoa, trâm mặc, đôi lúc bang quan trước thơi cuộc, không dễ bât bình như những người sông ở những vung nắng nóng.

Cung với sự biên chuyên của thơi cuộc, phong cach sông của người Đa Lat cũng bị xáo trộn. Một số ít người Đa Lat chay theo lợi ích cá nhân lam anh hưởng đên phong cach người ban xứ qua việc "chăt, chem" du khach. Điều nay tôi đã từng được "cảm nhân" va nêm trải qua, nên sẽ rất đồng cam va không thây la lẫm nêu bât kì du khach nao "tâm sự" cung tôi điều nay.

Ở Đa Lat có cai hay chính la đường phố cứ lên dốc va xuống đốc liên tục, con đương ma theo tôi đẹp nhất chính la cung đường đi vong quanh Hồ Xuân Hương.

Và điều đăc biệt vơi những du khach đên tư các thành phô lớn la ở Đa Lat không co siêu thị hay ngã tư vơi những đen xanh den đo. Lưu lượng giao thông cũng không day đăc như ở Sai Gon. Mọi người cũng chăng gì ma phai hối ha, vội vang. Cứ bình thản vơi công việc của mình. Ây thê, chính địa hình, thô nhưỡng anh hương đên tính cach con người ta.

Vao mua nay, cái thu la gân Têt, bao nhiêu la sắc hoa cung đua nhau khoe sắc. Từ hoa Đã Quy đơn sơ, chât phac, đên hoa Câm Tu Câu, hoa Pense, hoa Mai Anh Đao co mau hồng phai giông như hoa đao ở miên Băc, rồi có ca hoa Ban trăng ma chỉ xuất hiện ở các vung nui Tây Bắc... Ôi, lam sao ma kê hêt co bao nhiêu hoa co mặt ở Đa Lat nay. Nhưng chỉ co hai loai hoa lam tôi thich thu nhất, đo chính la hoa Mimosa va hoa của cây Phượng Tim. Hoa Mimosa được du nhập vào Đa Lat từ khoang thập kỷ 50 của thê kỷ trước, va cây Phượng Tim thì cũng được du nhập vao sau đó ít lâu. Sở dĩ, co tên la Phượng tim vì cây thuộc giông phượng va co hoa mau tim rất đăc sắc.

Ở Đa Lat, cảnh trí như bay sẵn ra và du khach chỉ việc thương lãm cảnh sắc. Không chỉ có những khu du lịch để du khách được đắm mình trong thiên nhiên tuyệt sắc như Đồi Mộng Mơ, đồi thông hai mộ, hồ Xuân Hương... và các đong thac, ma con co những đên miêu, chùa chiền, nha thơ để phục vụ cho việc hành hương chiêm bai. Nhưng đang kể la chùa Thiên Vương Cô Sat, Chùa Ve Chai, Thiền Viện Trúc Lâm nơi tu ân của hoa thượng Thích Thanh Từ, người thiết lập ra rất nhiêu thiên viện lớn ở Đông Nai, Ba Ria- Vũng Tau. Bên cạnh đó, con có Nha thơ Chanh Toa- tức la nha thờ Con Gà, rồi nha thơ Domain de Marie. Cả hai nhà thơ nay đêu co công xây dựng của người Pháp.

Nêu du khach muôn mua săm hay ăn uông thì co thê đên chợ Đa Lat, nằm ngay khu Hoà Bình. Cũng ngay tại khu Hoa Bình, du khach con thây chợ đô cũ chuyên ban những mặt hang len, được thêu thua rất đẹp ma gia ca rất phai chăng. Con ăn uông, ca nhân tôi chỉ thich thương thức những mon ăn ở chợ Đêm ma thôi, ăn trong canh bi canh sat rượt chay thi không con gì lý thu hăng.

Cây cô cũng dương như chung vui vơi đất trơi Đa Lat. Giữa cai khí trơi lanh lanh, sương mù giăng mắc, ban sẽ cam nhân được cái thi vi của thanh phô trong nui sương nay. Mua xuân chính la mua cao điêm của du khach bôn phương đô vê Đa Lat để cam nhân được cái không khi yên a, thanh bình của Đa Lat. Đo cũng chính la một cơ hội cho ban kham pha những nét đăc sắc của thanh phô trong sương.

Vậy, chúng ta còn đợi chờ gì nữa mà không kham pha Đa Lat đi nào!

Thiên Sau

** "heo đông bao" hay theo cach goi của dân gian là "heo mọi" co đăc điêm nổi bât nhất la da mau đen, con vat nay khi trưởng thanh có trọng lương chỉ khoang 40kg*

ĐỂ CÓ MỘT TẾT VUI !

Thế kỷ 21 đã bắt đầu từ hơn 8 năm nay mà còn nói chuyện tục lệ phong tục coi bộ "have been" 1 quá xá !

Tuy vậy, đừng quên rằng chữ Tết quan trọng đến đường nào trong gia đình, xã hội Việt Nam. Mọi người làm việc cật lực cả năm để nghỉ ngơi vui vẻ trong những ngày Xuân Tết. Tết may mắn thì cả năm cười vui hớn hở, chờ đón tài lộc đổ về. Tết mà bị tiếng này tiếng nọ thì coi như bo đi cả năm. Vì vậy, trong số báo mừng tất niên, mục "Bạn có biết?" xin gởi đến bạn một vài điều cần biết với mong muốn sẽ đem đến cho bạn niềm vui, hạnh phúc trong suốt 365 ngày tới.

Tết

"Tết" từ chữ "tiết", nghĩa là mùa, hay hiểu rộng ra là mùa hội. Tết là dịp sum họp gia đình, thăm viếng thân nhân, thờ phượng tổ tiên. Tết cũng là dịp nghỉ ngơi, chơi đùa để chuẩn bị cho một năm mới.

Tết Nguyên Đán, còn gọi Tết Ta, Tết Âm Lịch, Tết Cổ Truyền, Tết Cả hay chỉ đơn giản Tết, là dịp lễ quan trọng nhất trong văn hoá của người Việt Nam và một số các dân tộc khác chịu ảnh hưởng văn hóa Trung Quốc. Tết Nguyên Đán muộn hơn Tết Dương Lịch hay Tết Tây, thường rơi vào khoảng cuối tháng 1 đến giữa tháng 2 Dương lịch và nói chung kéo dài khoảng 5–6 ngày, tạo điều kiện cho những thành viên gia đình sinh sống làm ăn ở nơi xa có thể về quê vui cảnh đoàn viên ít ngày. Nhưng ý nghĩa thiêng liêng nhất của Tết nằm ở chỗ nó là dịp để người Việt nhớ về cội nguồn, ông bà tổ tiên.

Ngày Tết đem lại một sự khởi đầu mới, rũ bỏ những gì không hay đẹp của năm qua nên mọi người đều cố gắng vui vẻ độ lượng với nhau, bỏ qua hiềm khích cũ. Lòng người nào cũng tràn đầy hoài bão về hạnh phúc và thịnh vượng cho năm mới.

Trái dưa hấu

Màu đỏ của trái dưa hấu tượng trưng cho tài lộc, may mắn. Bổ trái dưa mang màu sắc đỏ thắm ai ai cũng mừng vui, kỳ vọng cho công việc làm ăn cả năm được hưng thịnh. Nhưng nếu trái dưa nó không mang màu tài lộc thì sao, màu vàng, màu trắng chẳng hạn ?

Lời khuyên PT : « Chớ nên bổ dưa hấu ngày mồng một » ! Món trái cây ngày mồng một thường được đùng là bươi, đu đủ, dừa trong mâm ngũ quả, chẳng có ai quan trọng hóa cái việc màu mè chi hết, màu gì cũng được miễn ngon ngọt là OK !

Riêng các bạn nam nên tránh đem đến nhà người yêu một trái dưa hấu trong Tết cũng như ra giêng, nhiều khi Ba Mẹ nàng lại hiểu lầm !

Còn việc bổ dưa thì để mùng hai vậy !

Lau nhà

Bạn nào ở ngoài Bắc thì biết rõ, chớ có mà làm siêng quét dọn nhà 3 ngày Tết !
Bình thường, nhà có ít bụi là đã bị Ba Mẹ la « Con gái không lo nhà cửa » hoặc « Con trai ở đơ ».
Nhưng mấy ngày Tết thì chẳng sao, chẳng cần quét tước chi cả. Vì người xưa cho rằng quét dọn như thế nhà sẽ sạch sành sanh, đĩ nhiên là đâu có ai muốn trong nhà mình trống huơ trống hoát suốt cả năm cho nên…thôi cứ để vậy. Ăn quả bánh gì thì giấy rác đưa thẳng vào thùng cho sạch sẽ !

Mí lại ở thời buổi này, phải lấy việc gìn giữ môi trường làm đầu, bớt quét nhà, lau nhà hóa ra lại hay ! Ca Nước tiết kiệm được nước lau nhà ba bữa Tết cũng là con số đáng kê có phải không ?

Xông đất

Miền Trung gọi là "đạp đất", tục lệ này vô cùng quan trọng. Cho đến nay, chưa có công trình khoa học nghiên cứu về đề tài chứng minh rằng người

xông đất đầu năm sẽ đem đến sự hên xui, may mắn, vận hạn cả năm cho chủ nhà. Tuy nhiên, Ông Bà mình có câu «Có thờ có thiêng, có kiêng có lành», vì thế biết là chuyện không khoa học nhưng cứ theo tục lệ mà làm.

Mồng một ở nhà chúc Tết Ông Bà, Cha Mẹ rồi ở nhà vui vầy với anh chị em, thế mà vui ! Nhất là thời buổi bây giờ, người đưới quê, kẻ thành thị, nhiều người đi làm ăn xa, đi nước ngoài, cho nên hãy tận dụng ngày đầu năm để trò chuyện vui đùa trong gia đình còn hơn đi tới nhà người khác, vui chưa thấy mà nhiều khi còn bị quở trách cả năm !

Mẹo nho : Cho đến nay chưa có quy định về vụ xông đất bằng web cam, thành ra bạn cứ tận dụng tối đa phương tiện kỹ thuật hiện đại này mà xông đất thoải mái nhà bạn bè, người yêu trong khi chờ đợi giờ hoàng đạo để khởi hành chuyện « đạp đất » thiệt sự !

Hái lộc, Hương lộc

Khi xưa, văn hóa hái lộc, xin lộc thường thấy ở các bạn theo đạo Phật hay ở miền quê…Ngày nay, sau Giao thừa, cúng bái Ông Bà, Trời Đất xong, các bạn trẻ gọi nhau đi chùa đầy cả đường phố như đi ủng hộ đá banh Sea Games.

Lễ lạy xong, lúc trở về, người ta có tục hái nhánh cây gọi là có lấy lộc đầu năm do Trời Đất ban cho. Nhành lộc được rước về nhà và cắm trên bàn thờ cho đến khi héo tàn !?

Xưa kia, trước cổng chùa có ít cây xương rồng, cành xi, cây đương quanh năm tươi tốt, cứ sau phút Giao thừa, thiện nam tín nữ mạnh ai nấy ngắt, nấy hái… đến nỗi trọc lóc luôn ! Thành ra về sau phát sinh ra hương lộc - thay vì ra tay bứt lộc, nhành cây được thay thế bởi những cây nhang to đùng được người cầm hương lộc châm lửa trước sân chùa vái thần thánh bốn phương tám hướng, đem về nhà có khi đến cuối ngày mồng một vẫn chưa tàn.

Lời khuyên : Ai thuộc nhóm bứt cành, ngắt lá thì cẩn thận chỉ nên ngắt ở những cây đa to lớn, nên xin phép quý Thầy trụ trì, đừng đụng đâu hái đấy, nhất là nhà hàng xóm, kẻo mới qua Giao thừa thôi mà bị ăn mắng thì đừng hỏi… « tại sao xui cả năm » ! Còn phe cầm nhang cũng vậy, cúng vái xong đi thẳng về nhà, đừng lạng lách, đừng biểu diễn cầm nhang làm kiếm phang qua, đánh lại như phim Star War…làm mất đi cái không khí trang nghiêm của lễ hội.

Lì xì

Lì-xì là hai chữ Hán-Việt "lợi thị" đọc theo âm Quảng Đông. Đó là lệ đặt tiền vào chiếc phong bì nhỏ có trang trí màu vàng son rực rỡ để mừng tuổi tre em.

Ở xứ mình, ngay với đứa con nít, cứ nói đến Tết là đừng có quên cái món lì xì. Ai đã có gia đình thì nên tính toán cân thận, trên đưới nội ngoại bao nhiêu trẻ là bấy nhiêu bao lì xì, nội dung bên trong thì cũng còn tùy theo công ăn việc làm năm vừa qua thuận lành hay thất bát.

Đám trẻ con chưa đến mùng một đã nhẩm tính trong đầu sẽ thâu hụi được bao nhiêu cho ba ngày Tết. Nhà nào có người nước ngoài về ăn Tết thì tha hồ vui vẻ, vì phong bì đỏ đỏ kia thế nào cũng khá. Anh nào đang có dự định cắm ở đâu thì đừng quên đếm số lượng đám con nít ở nhà nàng trước khi đi đến quyết định cuối cùng ! Nhiều khi nàng đang phân vân lựa chọn giữa anh X hay chàng Y, đến nhà thăm mà không đúng thủ tục đàng hoàng đừng có trách sao mấy chú nhóc tì không bỏ phiếu cho mình !

Nói chung, người viết bài cho mục « Bạn có biết» của Phía Trước chẳng có gì để chia sẻ ở phần này. Chỉ có một lời chúc với bạn đọc : hai chữ « Good luck !»

Tín Nghĩa

(1) have been Tiếng Anh động từ « To be », ý nói câu chuyện đã thuộc về qua khứ

Sách bán chạy

Mục quảng cáo tìm đối tượng kết bạn trên bao nọ đăng : "Nữ 22 tuổi, đẹp như tiên, được hưởng di sản lớn lao, không có trách nhiệm vương víu, cần tìm một người chồng như nhân vật chính trong tiểu thuyết XX của nhà văn YY".

Ngày hôm sau, cuốn tiểu thuyết đó đã được lùng mua trong cả nước.

Trông bà trẻ ra 20 tuổi

Hai bà cháu vào cửa hàng thời trang. Cô bán hàng nhanh nhẩu:

- Bộ áo này làm bà trông trẻ lại đến 20 tuổi đấy.

- Thế thì đúng mua bộ này bà ạ - đứa cháu vội can - Bà mặc nó thì người ta sẽ cắt lương hưu của bà đấy.

Tại sao phụ nữ nhớ ngày cưới?

Một người bạn của Bernard Shaw một hôm thốt lên với ông:

- Kỳ lạ thật! Các bà vợ bao giờ cũng nhớ rất rõ ngày cưới, trong khi các ông chồng hầu như chẳng bao giờ nhớ cả. Không hiểu tại sao lại như vậy nhỉ?

- Rất đơn giản! - Bernard Shaw trả lời. - Ngài là một người mê câu cá phải không? Thế tôi hỏi ngài nhé, ngài có nhớ cái ngày ngài câu được con cá đầu tiên không?

- Tất nhiên rồi!

- Đấy đấy, ngài thấy chưa! Nhưng tôi đảm bảo là con cá ấy nó đã quên từ lâu rồi!

Tiến triển tốt

-Một người đàn ông còn trẻ đến gặp bác sĩ tâm lý xin được tư vấn:

- Thưa bác sĩ, tôi mới lấy vợ và phát hiện ra là cả hai chúng tôi đều nóng tính. Chẳng có ngày nào là chúng tôi không cãi nhau cả. Bác sĩ khuyên tôi nên làm gì ạ?

- Có lẽ nguyên nhân chính là anh thừa năng lượng đấy. Tôi khuyên anh nên đi bộ mỗi ngày ít nhất 10km. Việc này sẽ giúp anh tiêu hao bớt năng lượng thừa, và sẽ không còn sức để cãi nhau nữa. Sau 2 tuần anh đến đây cho tôi biết có tiến triển gì không nhé.

Sau 15 ngày, bệnh nhân gọi điện cho bác sĩ và hồ hởi thông báo:

- Thưa bác sĩ, tính tình của tôi bây giờ rất tốt. Tôi cảm ơn bác sĩ nhiều ạ!

- Nghĩa là bây giờ anh không cãi cọ với vợ nữa chứ?

- Đương nhiên rồi ạ! Vì tôi giờ đã ở cách xa nhà chừng 150km rồi ạ.

Sự thật chưa hẳn là những gì tận mắt chứng kiến

Hãy gửi bài viết cho tạp chí Phía Trước *

Phía Trước là tạp chí Việt Nam hoạt động đựa trên quyền tự đo báo chí và quy ước báo chí quốc tế. Tạp chí hướng đến mọi tầng lớp, thành phần trong xã hội, với mục đích mang đến cho người đọc thông tin trung thực, bình luận khách quan, dưới một góc nhìn hiện đại, không gò bó, không thành kiến về tình hình xã hội trong và ngoài nước. Bao gồm các mục chính : Chính Trị, Kinh Tế, Văn Hóa, Đời Sống-Xã Hội, Lịch Sử, Giải Trí, nội đung được trình bày linh hoạt, gần gũi để hiểu, với cách thể hiện trẻ nhưng có chiều sâu, thể hiện mọi ý tưởng, thông tin đa chiều và trải rộng trên khắp các vấn đề của xã hội

* nhuận bút được trả theo bản quy ước cộng tác viên